

Varrógépek
Wheeler & Wilson Mfg. Co.,
cs. k. udv. szállítótól,
OHM C. O.-nál,
József tér 5. szám.
Árjegyzéket kívánatra bérmentve, ingyen.

Házi sürgönyök
villanyos vagy légnymatu és vil-
lámbáritók felszerelését elvállal
OHM C. O.
Budapest, József tér 5.

Ingek urak részére, 500-féle szín-
ben, számos csomóban, csufok,
Zellé és chiffon kelméből, négyzetesen, díjaz
1. 50, női ingek 36 vászonból 90 krtól
2. 25, gyermek ingek nagy választékban
CSÁKY ÁRMIN,
fehéremű gyára
sugárút, octogon 63. sz.
Árjegyzéket ingyen küldök.

Takaró papiros
megrendelhető a „Vas.
Ujság” kiadóhivatalában
Budapest, egyetem-utca
4-ik szám.

ZILTZER J.
Budapest, Dorottya-utca 5-ik sz.
Magyarországban az egyedüli 5979

drágakő-köszörűlése és kőkereskedése,
a hol drágakövek és fél-drágakövek legszebben mintá-
tatnak, egybekötve
vesző-, domborító- és műnyomdai
intézetével és pecsétbélyeg-gyárával.

Művezető: **SILBERMAN H.**
drágakő-köszörűlése és vésnök.
Vidéki megrendelések gyorsan eszközöltetnek.

Legujabb füzet!

BUDAPESTI SZEMLE
a M. Tud. Akadémia megbízásából
szerkeszti
GYULAI PÁL
július—augusztus, 46-ik sz. Ára füze 2 forint.

TARTALMA:

I. MIKES KELEMEN ÉS NOVELLÁI. — Beöthy Zsoltól.
II. AZ OROSZOK ÉS ANGOLOK KÖZTI VETÉLKEDÉS KÖZÉP-
ÁZSIÁBAN. — Vámbéry Ármintól.
III. GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN MINT EMBERBARÁT ÉS HAZAFI.
Naplói nyomán. (II.) Zichy Antaltól.
IV. A XVIII-IK SZÁZAD SZELLEMI MOZGALMAIRÓL. — Alexander
Bernáttól.
V. VÁLASZTÁSI IZGATÁS ANGOLORSZÁGBAN. — Frei Gyulától.
VI. A MALOM OSTROMA. Beszély. Zola Emil után, francziából. Luby
Gyulától.
VII. KÖLTEMÉNYEK: Falun. Gyulai Páltól. — Tereke, álmok. Góbi Imrétől.
VIII. AZ IRÓI TULAJDONJOG KÉRDÉSÉHEZ.
IX. ÉRTESÍTŐ: Marczali H. A magyar történet kútjói az Árpádok korá-
ban. Pauler Gyula. — Stein I. Der Wächer und sein Recht.

A Budapesti Szemle tájékoztatni igyekszik a magyar közönséget azon
eszmékről, a melyek világszerte foglalkoztatják a szellemeket s mintegy köz-
vetítő kíván lenni egyfelől a szaktudomány és művelt közönség, másfelől a
hazai és külföldi irodalom között.

E folyóirat a Magyar Tudományos Akadémia megbízásából és támogatásá-
val jelen ugyan meg, de a cikkek irányáért és tartalmáért egyedül a szerkesz-
tőség felelős.

Megjelen évenként hatszor, kéthavi kötetekben, 13—14 ivnyi tartalommal.
Előfizetési ára, bérmentes küldéssel, egész évre 12 frt, félévre 6 frt. Minden
egyes szám 2 frton megszerezhető.
Előfizetéseket minden könyvtár elfogad.

Franklin-Társulat,
magy. irodalmi intézet és könyvnyomda Budapestén

En magam egész Ausztriában képes vagyok
csupán 2 fr 75 krajczárért o. é. egy egyszemű kőműves járni nélkül-estét, szobórt, mely pontosan jár és már meg is lett kísérve, átmeg nélkül-estét óra-
lánczai és áruházaival együtt adhatni. Ugyanazon órák inombab és kisebb alakban a 3 frt 30 kr., a 3 frt 80 kr. — Az órákészítő és órákérő, aki utal, egy
mint eddig küldjék meg megjelöléssel, és 6 hónapig hittel bírhat.
Csupán 2 frt 90 és 4 frt 50 krajczárért képes vagyok hőlgyórákat, nyálkaszorítót együtt adhatni, melyek pontosan járnak és utal nem ért
kétszázfrt értékűnek. Ez nem létezik, csak néha meg az órákat, és azonnal veszek belőlük. Órácsinon az órákat 10 frt ért adják.
Csupán 1 frt 20 krajczárért adok egy amerikai szobórt, mely minden 24 órában felhívra, pontosan jár.
Csak 1 frt 50 krajczár-ért adok egy új véső órákat, a mely bizonyosnál nem hágy elaludni.
Képes vagyok néha est szobórt ákat 4, 5 egész 6 frtért, horgonyórákat 6, 8 egész 10 frtért; remontoir-órákat 6, 7 egész 10 frtért; arany órá-
kat 15, 20 egész 30 frtért, a legújabbmódi adhatni minden félére két évre szűl jótállási levél van mellékelve. — Mind ezen órák, melyek csakis nálam
léteznek, óráműhelyemben megkötöthetők és szerelhetők; **ELX ANTAL,** Bécs, Fraterstrasse No. 15.
5962

Az ECKSTEIN-féle
befőttes hólyagpapiros,
kiválteően alkalmas a befőttes üvegek bekötözésére,
az eredeti gyári védjeggyel ellátva, mint már szá-
mos évek óta, ugy az ez évi idejre is a legutányo-
sabb eredeti gyári árak mellett kapható

Posner Károly Lajos,
csász. kir. udv. papiros és írószköz
szállítónal. 5998

A nyári ivadra!
Fürdőkád, erős horganyból, fensék-
mérvé 115 cm. frt 12.-
Ujgyanaz zabanyival. 50.-
Főzuhany, csigán huzva 7 20
Főzuhany 8 20
Zuhany-tál 9.-14.-
Ülökád 7.50-9.-
Hátó-edény, 2 üvegre frt 1.95
Ujgyanaz frt 3.75
Főnyálkaszorító frt 10.50
Ujgyanaz hűvös vagy
csukrással frt 51.-
Jézere-n 12 főtől 50 frt
Francia formájú ónt 20 frt 4 50
Különl. le kallikák frt 1.50 6.
Ujgyanazok asztalóvái 6.-16 frt
Ujgyanazok Kávéfőző gépek leg-
jobb szerkezettel
2 személyre fr. 4 80
3 személyre fr. 5 40
4 frt 6 20
6 frt 8.-
8 frt 8.80
10 frt 10.-
12 frt 11.-

Valamint egyéb kü-
lönféle, háztartáshoz szükséges
saját készítményű tárgyak jóirálisa
mellett Sajt-tűgy elvállalok fűdése
és fűtőberendezések, és fűtő-
berendezések, és fűtő-
munkákat is. Műv. iszettel
WEINER M. K.
Budapest Hars-B. uár.
Árjegyzék kívánatra bérmentve
küldök. 5996

Kereskedők
figyelmébe!
czérna-csipkéket magyar
fejkötőkre legolcsóbban
szállít 5990

Breint Antal,
Graslitz, Csehországban.

A Franklin-Társulat
magyar irodalmi intézet kiadá-
sában Budapestén (IV. egye-
tem-utca 4. sz.) megjelent és
minden irásnál kapható:

A régi jó táblalibrák.
REGÉNY.
Irta
JÓKAI MÓR.
Negyedik kiadás.
Három csinos angol vá-
szonkötetbe kötve 6 frt 40.

KÁRPÁTHY ZOLTAN.
REGÉNY.
Irta
JÓKAI MÓR.
Negyedik kiadás.
Három csinos angol vá-
szonkötetbe kötve 6 frt 40.

Egy magyar nábob.
REGÉNY.
Irta
JÓKAI MÓR.
Negyedik kiadás.
Három csinos angol vá-
szonkötetbe kötve 6 frt 40.

A magyar nép élcze
szép hegedűszóban.
Ára füze 80 krajczár.

GICHTFLUID
VON
FRANZ JOH. KWIZDA
K.K. HOFLIEFERANT.

Evek sora óta kipróbálva mint kitűnő szer közhívról és csú-
sz, fűzomodások, az izmok és idegek feszessége, vérhá-
futások, zúzódások, a bőr érzéketlensége, továbbá
helyi gőresők (lábkögrősök), idegfájdalmak, s hoz-
szabb ideig tartó bekötések által szárazított dagan-
tok ellen; főként pedig nagyobb fáradságok és gya-
loglások előtt és utáni erősödsére, stb., valamint
aggyakorban beállott erőtlenedésnél.

Valódi minőségben a következő gyógytárakban: Buda-
poston Török József, Strobenz testv., Thallmayer A. Seitz,
Glasz József; Aradon Tones F. és E.; Brassón Jekelius Ferd.;
Szegeden Geregy Fülöp, Kieki J. Á.; Eszéken Dienes S. G.
Győr Naszaty J.; Kemárom Kirchner János; Léva Bolemann
E.; Lőcsén Honthy Sámuel; Nagy-Kanisza Prager Bala; Nagy-
Mihály Csibur B.; Nagy-Szeben Morscher W. F.; Paks Flo-
rian J.; Pancsova Bauer F.; Pozsonyban Pistorý Bódog;
Sárkány Schnell F.; Szász-Sebes Binder Lajos; Székesfehérvár
Dieballa J. G., Körösi Viktor; Szent-György Hubner J. E.;
Vukovár Kirchbaum Bódog; Zágrábban Mithbaeh Zsigmond.

Főraktár Kwizda Ferencz János,
csász. kir. udvari szállító- és kerületi gyógyserzésnél, Korneuburgban.
Ára egy üvegnek 1 frt o. é.

Ezenkívül a koronaországok valamennyi vá-
ros és mezővárosában léteznek raktárak, melyek
időnként a vidéki lapok útján közhírré tétetnek. 5951

! CLARIDAD !
(Természetes hajfesték.) 6000

Mint egyedüli és kizárólag bírtos határolt szer ismeretes,
mely 5-10 nap alatt a hajnak eredeti természetét színt,
akár fehéren, barnán vagy szőkén, visszaadja a hajszál-
ra 3-8 nap alatt teljesen megszünteti. — NB. A CLARIDAD
nem okoz foltokat, és sem a fejbőrre, kezeket vagy ruhá-
kat a más egyébeket, nem szennyezi be. — Egy palack
CLARIDAD használati utasítással együtt 1 frt 50 kr.;
3 palack utasítással együtt 4 frt 50 kr.; postai utasítással együtt 5 frt 50 kr.
Bécsben, verelány, Kärntnerstrasse 48. — Lettők: Brinnben Eder
F. gyógyház., Bécsergassa; Budapestben Radocsey és Bányai gyar-
matár-kereskedésükben, koronaherceg-utca 11.

NESTLÉ HENRI-féle
gyermektápliszta.
Nagy diszoklevél.
Arany- Számos
érem bizonyítvány
különféle a legelső orvosi
kiállításokon. tekintélyektől

Gyári jegy.
A legtekélyesebb táplálék szopós és gyengélkedő ese-
csemők számára.

Főraktárhelyiség Magyarország számára:
NERUDA NÁNDOR-nál Budapest.

Raktárak:
Kereskedők: Gyógyserzészek:
Thallmayer és Seitz, Anyfal-gyógyserztár,
Edeakuty L. Fanser Antal,
Kochmeister Fr. udóda, Formágyi Fr.,
Brázay K., F um István,
Brunner és Flohr, Pilllich Fr.,
Fanta Károly, Özv. Schernhofer,
Seidl József, Scheich C.,
Szemes Ede, Schwarzmayr J.,
Takács Lajos, Sztupa György,
Vághy Lajos, Török József,
Weninger M. Ór. dr. Wagner D.,
Ifj. dr. Wagner D.

s Magyarország valamennyi gyógyserztárában.

ÓVÁS!
Egyedül valódi, ha a szeleneze
beiktatót védjeggyel van ellátva.
Jegyzet. A nem valódi szelen-
ezéknél a tetej raggyórról hiány-
zik központi rakkok névaláírása
F. Berlyak. 5992

VASÁRNAPI UJSÁG

30-ik szám 1880. BUDAPEST, JULIUS 25. XXVII. évfolyam.

BELGIUM ÜNNEPE.

Brüsszel nagy ünnepet ül s a kis belga királyság fővárosára most mindenki rokonszen-
vel és tiszteletteljes nagyrabecsüléssel tekint.
Mert Belgium ünnepe azok közé az ünne-
pek közé tartozik, melyek nem kéri, de pa-
rancsolják a tiszteletet. Egy kis állam nagy
lelkének, szellemi, anyagi és kivált erkölcsi ha-
talmának bizonyága ez ünnep s tanúsága ana-
k, mit tehet egy területre kis ország, számra
csekély nép is, ha öntudatoson és következte-
sen tör magasztos czélok felé.

Ötven év előtt Belgium még más államnak
volt provinciája. Az 1814—15-ki híres bécsi
kongresszus, megalkotván a naszaun-orániai ház
alatt a németalföldi egyesült királyságot, oda
csatolta Hollandiához. A böles diplomacia,
mely papíron szokta megcsinálni a maga kom-
binált számvetéseit, nem vette tudomásul, vagy
nem törődött vele, hogy a Hollandiát Belgium-
tól elválasztó tengeröbölnél még sokkal hatal-
masabb választófalak is vannak a két nép kö-
zött. Hogy különböznek nyelvre, vallásra,
életmódra, erkölcsökre s nemzeti jellemük majd
minden nevezetesebb vonására nézve; hogy a
két millió hollandus bizonyos kicsinyléssel tek-
int a négy millió belgára, s ez ellenséges indu-
lattal néz vissza rá, mint elnyomójára,
— mindezt nem vették számba Bécsben, s össze-
csapták a vizet az olajjal, megemlékezve arról,
hogy mily vitézül küzdött e két nép két század-
dal előbb egymás oldala mellett a spanyol világ-
hatalom ellen. Majd együvé törödnék valahogy!

Nem törődtek össze. A természet törvényein
lehetetlen erőszakot tenni még oly hatalmas
kongresszusi határozatokkal sem. A hollandok
ugy kezdtek bánni Belgiummal, mint meghódi-
tott tartománnyal. Az új alkotmányt ugy erő-
szakolták reá, a hollandi nyelvet hivatalossá
tették, a büntető és polgári törvénykönyveket
átalakították hollandi szellemben; igazságtalan
adórendszer által zsarolták; a hivatalokból, a
hadseregéből a belgákat kiszorították s a törvény-
hozásban ugyanannyi hollandiült, a hány
belga, holott ez utóbbiak választó népe két-
szerte nagyobb volt számban. S alkottattak
törvények, melyek a kereskedő Holland érdekeit
legyetzék az inkább ipartűző Belgium rovására.

Igy tartott ez tizenöt esztendeig, mely idő
alatt Belgiumban egyre nagyobb lett az elkese-

BRÜSSZEL.
„La Belgique Illustrée” című most
megjelent díszműből.

redés. Csak az kellett, hogy 1830-ban kitörjön Párisban a forradalom: azonnal követte Brüsszel is. Mind sűrűben jelentkeztek a lázadási tünetek s midőn aug. 24-én elkövetkezett Vilmos király születésnapja: színházi előadás után felzúdult a nép s nekirohant az igazságügyminiszter, a rendőrfőnök és egy kormánypárti hírlapkiadó házáinak, azokat fölgyújtotta és szétrombolta. S ezzel lángra lón gyújtva a forradalom.

Néhány erőd kivételével csakhamar az egész belga terület a fölkelők hatalmába került. A király nem tehetett egyebet, mint azt, hogy fegyverszünetet eszközölt ki s mindent elkövetett, hogy a hatalmak konferenciára gyűljenek össze Londonba.

A fölkelők az alatt, — miután Frigyes hollandi herceg Brüsszelt is megtámadta, de sikertelenül, szept. 25-én megalkották az ideiglenes kormányt, mely október 4-ére hívta össze a nemzeti kongresszust, hogy a következő kérdések fölött határozzon: Önálló állam legyen-e Belgium? Minő kormányformát fogadjon el? Teljesen elszakad-e a nassau-orániai háztól? Az összeült nemzeti kongresszus nov. 18-án egyhangulag kimondá Belgium függetlenségét, 22-én elfogadta a monarchiát, de már ezt csak szótöbbséggel, s 23-án kijelenté, hogy a nassau-orániai uralkodóház örökidőkre kizáratik a belga tróntól és minden közhatalomtól. 1831. febr. 7-én meg lón állapítva az új belga alkotmány is.

A hollandiak a harcztéren is minden pontról elüzetvén, — a londoni konferencia is elismerte Belgium függetlenségét, s a belga nemzeti kongresszus hozzáfogott a királyválasztáshoz. Először Leuchtenberg herceget választá meg, de mivel a hatalmak e választást nem helyeselték, megválaszták királynak Nemours herceget. Azonban a londoni konferencia azt határozta, hogy az új belga király ne legyen tagja az öt nagyhatalom uralkodó családjainak. Erre a második nemzeti kongresszus Angliá és Franciaország ajánlatára 1831. június 4-én megválasztá I. Lipót névvel a szász-köburg-góthai herceget, ki még ugyanazon év július havában le is tevő az esküt Belgium új alkotmányára.

E nagy napok felszázados emlékezetének szólnak ama nagy nemzeti ünnepélyek, melyek e hó 18-án kezdődtek, s melyeknek főszínhelye Brüsszel, a főváros, mely ünnepi díszbe öltözött s szíves vendégszerettel fogadta a világ minden részéből idegyült idegeneket, kiket a szabad, virágzó ország iránt táplált rokonszenvük és tiszteletük hozott ide, hogy annak örömeiben résztvegyenek.

Fekete-sárga-vörös zászlókkal vannak föllobogóva a házak, melyek előtt sok helyütt díszes emelvények, állványok pompáznak, katonabandák vonulnak végig az utcákon, melyek estelenként is nappali fényben usznak a fölgyújtott százszernyi lámpáktól, szövetnekektől, — a nemzeti k állítás oda tárja az idegen elé a kis ország miniatúr-képét, s lakomák és ünnepélyek szolgálnak alkalomul, hogy a különböző nemzetek képviselői kifejezzék szeretetüket a jubiláló szabad állam és jóra való derék nepe iránt.

Brüsszel, a főváros, vagyis mint a belgák franciásan írják: *Bruxelles*, nagy múltú, ódon város s valódi gyűjteménye a műemlékszerű nevezetességeknek. Egész a hatodik századig viszi vissza történetét, a mikor is Gougerich keresztény apostol remetelaka mellett néhány kunyhó keletkezett a Senne egyik szigetén.

A 7-ik században szent Gerald cambrai-püspök ugyancsak a Senne egyik szigetén, a mai St. Gery-téren kápolnát alapított, mely körül község alakult. E községnek 900-ban vására és várkastélya volt, mely Bruxellának nevezetett. A város a 11-ik század közepétől a lotharingi és brabanti hercegeknek volt székhelye. III. János herceg 1361-ben kiszélesítette a várost s meg-

erősítette védműveit. Bruxella várkapitányai várgrófnak, később vicomteknak nevezettek. A város folyvást nőtt és gyarapodott s daczára a nagy tűzvészeknek, pestisnek és egyéb járványoknak, s a beharckozoknak, melyek a 14. és 15-dik században pusztítottak, a Köln és Brügge közti kereskedelmi utnak főpontja lett. 1430-ban Brüsszel a brabanti hercegséggel Burgundra, s burgundi Mária, I. Miksa császár neje után a Habsburg-házra szállt. De Brüsszel lakói zívósan ragaszkodtak jogaik- és szabadságaikhoz, s lázadásokkal tiltakoztak elnyomatásuk ellen. Nevezetesen II. Fülöp alatt Brüsszel volt a németalföldi fölkelés gőczpontja, mint V. Károly óta az ország fővárosa s a helytartó pármái Margit székhelye. Az u. n. «Geuzok» szövetsége is Brüsszelben kötött; de itt kegyetlenkedett aztán legiszonyosabban a spanyol király vérszopó vezére, Alba herceg is, hóbérárd által végeztetvén ki a nemzet legneembjéit, köztük Egmont és Hoorn grófokat is, kiknek kettős szobra ma a városház piacát díszíti.

1547-ben itt kötött meg a spanyolok és a fölkelő németalföldiek között a brüsszeli unió és az u. n. «örök rend». De egy évre rá Brüsszel már Németalföld főváros helyébe lón, míg pármái Sándor újra spanyol uralom alá nem hajította. 1695-ben hiába ostromolták a francziák, noha 46 óráig tartó szakadatlan bombázással 4000 házat lővettek benne halomra. A rastadi béke Brüsszelt Ausztria birtokába juttatta, s Mária Terézia és helytartója Lotharingi Károly sokat tettek a város emelésére. Ettől kezdve Brüsszel többször jutott osztrák kézbe francziába és megfordítva, de a Fleurus mellett csata után (1794. júl. 9.) huzamos ideig maradt a francziák birtokában, mint a Dyle-departement fővárosa. Csak az első párisi béke (1815) választotta el egész Belgiummal együtt Franciaországtól, mikor is a bécsi kongresszus Hollandiával egyesíté, Orániai Vilmos alatt. A függetlenségi harc alatt (1830.) szept. 23—26-án, midőn, mint fennebb érintők, Frigyes hollandi herceg megtámadta s a kastélyt és Mária Terézia parkját el is foglalta, Brüsszel elkeseredett utcai harcok színhelye volt, melyek a hollandus sereg kiszorításával végződtek. A belgák ekkor 165 halottat és 311 sebesültet vesztek, míg a hollandusok vesztesége meghaladta a 4000-et.

Brüsszel külsejében is magán viseli a fölötte elvonult nagy idők nyomát s megőrizte a történelem által kifejtett jellemét. A felső városban udvar, kereskedelem, polgári erő és élet, flamand nyelv és erkölcs. Igaz, hogy a századnak egyenlősítő hatása itt is erősen dolgozik. Még a felső városban is díszes boltok kezdenek keletkezni, az alsó is már meglehetősen modernizálva van, és mindig több lesz benne a könnyű falú, egyszerű, de tiszta és csinos ház. De a hol aztán hatalmasan nekimentek a régi alsó városnak és boulevardokat törtek rajta végig, ott az épületek kolosszalitása és díszje, a boltok gazdagsága, tele a belga ipar csodáival, és a forgalom élénksége Párisra is emlékeztet. Annál megkapóbb aztán egy-egy fenmaradt régi tér, a góth és kőzépkor varázsával, mint a városház-tér; a városháza maga, mindenütt látható tornyával, egyik remeke a góth építésnek és körülötte középkori számos, aranyozott díszépületek, régi czehházak.

A felső város központja a Mária Terézia által alakított park, egy óriási polygon, egész erdő, szökőkuttal, színházzal, hangversenyterrel. Itt állnak köröskörül a királyi palota, a palais ducale, most akadémia, a palais de la nation, a hol most szenátus és kamra vannak elhelyezve, és melyet szintén Mária Terézia építtetett, és ettől jobbra-balra a miniszteriumok. Közél a parkhoz van a 12-ik században kezdett német-gót katedrale, aztán a «kongresszus-oszlop», Lipót király szobrával és a város legregebb szoborműve, Godefroy de Bouillon lovas szobra, Simonistól, 1848-ban körülbelül ugyanazon a helyen emelve, a hol az első kereszties hadak e vezére 1097-ben e szavakkal végezte felhívását: «Dieu li volt», — isten akarja!

Az alsó városnak legszebb pontja, egyike a legszebb középkori tereknek a világban, a városház-tér. Csaknem úgy áll ma is, mint akkor, midőn 1568-ban Alba herceg itten lefejeztette a 25 nemeset, és néhány hóval később Egmont és Hoorn grófokat.

Szivem.

Szivem oly gazdag szeretetben,
Mint tavaszkor virágban a mező;
Vihartól nyílik ékebben
S ha felüldi könny-eső.

Irgyen meg nem vonja mézét
Könnyelmű lepke, dolgos méh elű;
Darázsnak is kiadja részét,
Ha viruló kelyhébe ül.

Hadd gázolják egy-két virágát,
Hol ezrivel van, egy nem veszteség.
Tépdeshetik pajkos leánykák:
Százának is jut még elég.

Áldott kis pacsirtája is van,
Ki napsugarak, illat közt lebeg,
S örömet hangoztatja nyíltan,
Hogy pacsirtának született.

Reviczky Gyula.

JOBB KEZEM.

ELBESZÉLÉS.

IRTA BAKSAY SÁNDOR.

(Folytatás.)

III.

György bácsi másnap búcsút vett tőlünk, de nem ment egyenesen haza. Mint később megtudtam, kirándulásokat tett a megyében; informálni járt ide-oda, és pedig annál nagyobb hévvel és sikerrel, minél mélyebben sértette büszkeségét László bátyám elutasító magatartása.

Harmadnapra én is elutam voltam Pozsony felé, sok erős fogadással szivemben, hogy Pozsonyban semmit nem cselekszem, csak gyűlésekre járok, irok-tanulok, irok-tanulok, aztán megint csak irok-tanulok; a szakajtó huszasokhoz kíméletel kezzel nyulok, hogy visszaszerezhessem a Barnabás-Dán-ág régi díszét, a mint ezt apám a végöllelkezőkor újra megfogadtatta velem.

Mielőtt Pozsonyig juthattam volna, tudni való, hogy először Pesten kellett magamat keresztülküzdennem.

Csak hogy ennek egy kis akadályta támadt. Szembe jött velem huszezer ember, vagy több is, világosan tudtomra adni, hogy én egy sehonnai bitang ember vagyok, ha halni nem merek most mindjárt az ő szemük láttára, ha kell. Hogy ne lennék, meg pedig a legsehonnaibb a Dánok között? Felcsaptam közbük s mentünk tovább, a szemközt jövöket ugyanazon módszerrel fölvilágosítani. Fogott valamennyin.

Csakhamar megtudtam azt is, hogy a jurátusoknak ez idő szerint nincs más kötelességük, mint napjában százötvenszer megesküdni, hogy rabok többé nem lesznek, mert a ki erre meg nem esküszik, az nem lehet a királyi tábla jegyzőjévé, nem kap diplomát, s nem szeresheti vissza családja régi fényét: tehát esküdtem én is szivem szerint két egész hónapig napjában százötvenszer, azonkívül megtanultam macskazenélni, kaszárnyát ostromolni, abauji leveleket írni először csak a «Pesti Hírlap»-ba, aztán pedig, mikor tollasodni kezdtem, a «Már-czius»-ba is.

Igy sülyed az ember tovább-tovább a — jurátusságba.

Mikor aztán egyszer hire futott, hogy a horvát bán megtagadta a királynak tartozó engedelmességét, s készül reánk törni, ő felsége hű magyarjaira; és a kormány kiadta a jelszót:

«Hazánk lelkes ifjai különösen felhívatnak, hogy haladéknélkül megyéikbe szeledjenek, és a törvényhatóságoknak az unjoncozásnál segítségükre legyenek»:

Azon vettem észre, hogy útban vagyok hazafelé, a jurátusságból semmit sem vívén

magammal egyebet a kardnál, meg egy ijesztő hosszúságú vöröstollnál, és egy üres szakajtónál. No a szakajtót nem kell szószerint érteni, csak az ürességét.

Atyám fájdalmas rezignációval fogadott, mint egy füstbe ment reményt. Megjövendölte, hogy soha sem látom többé Pozsonyt, soha sem teszem le az ügyvédi vizsgá(lato)t, és örökre vége annak, hogy a Barnabás-Dán-ág régi fényét visszanyerje.

«Dehogyan vége, atyám! Hát csak polgári korona van a világon? Csak Justinianus ér valamit? Most harezra készül az egész világ, jön a horvát, a királyt kell megvédeni!»

«Ha csak úgy nem!» felelt kissé vigasztalódva. — «A harcmezőn felviheted, s ő felsége megjutalmazhatja bajnokságodat. Igaz! Hát azt tudod-e, hogy György atyafi nemessége iránt megjött a királyi rezolúció, s megnyerte pörét származási rend alapján. Gyorsan elbánt vele, már eddig ki is hirdették talán. Ugyan jókor. De mindegy; mi erősödünk a harmadik ággal. Aztán emlékezel-e rá, mit mondott az utolsó estén? Házttüznézni!»

«Tüzet megjünk most nézni atyám, nem házat. Kassa felé és nem az Alföldre. Ha a tűz elalszik, megnézhetjük a házat is.»

Másnap utban voltam Kassa felé. György bácsi almás-szürkéje kitünő hatásnak vált be.

Utközben több kastélynál beszóltam, a mint az akkoriban szokás volt. Elindult az ember Szikszó felől egymaga, s Kassára egész hadal verekedett be a megyegyűlésre a rokon elemekkel, a szerint a mint az ember a balhoz tartozik vagy a jobbhoz. A jobbhoz tartoztak általában azok, a kik az uri székeken szoktak elnökösködni. A balhoz pedig, a kik szerettek volna. (Majd. Annak idejében.) Én ez utóbbi oldalra szándékoztam állani.

Nem tudom már kis gyűlés volt-e vagy nagygyűlés: csak azt tudom, hogy ez volt az első és utolsó, a melyen én az abauji KK és RR között megjelentem; és azt, hogy a megyeház terén ember ember hátán nyüzsgött, s a megyeház tágas hűvös terme fuladást megtelt a régi és új KK és RR-ek, mikor megérkezünk néhányan, köztünk a fiatal Arday gróf, Pártos Zsigmond és mások; iskolatársaim és égvivők mind.

Az ajtóban két megyei huszár állt kivont karddal, melyet rögtön keresztbe csaptak előttünk, annak jeléül, hogy idegeneknek tilos a bemenet.

Hátha semmi kard nem állná utunkat beférhetnénk-e? Nem ott bizony! Még a kályhatökre is jut a KK és RR-ből, és még az elnöklő alispán fejét is emberfej-glória környezi.

Benn nagy csendesség és osztatlan figyelem uralkodott. A jegyző minden szava tisztán kihallatsz otthozzánk a folyosóra, a mint olvassa: «a már nevezett Dán Györgyhazánk való-ságos nemesének esmértetvén, a többi Megyénk-beli Nemes urak közé beiratott. A közigazság ezt hozván magával...»

A jegyző szavait jökdéví kacaj követte, mely röhögésnek is beillt. Jókort jutott eszébe!

Jól láttam a mint az öreg urak kezeikkel intgetve gratuláltak László bácsinak a neoaquiralt atyafi miatt; László bácsi pedig tagadólág ráta kezeit és harsogta: «Nem az én atyámia, a Barnabásék szedték föl valahol.»

Másfelől az alkotmány sáncaiba most jutott «számos közönség», mely minapában a zsidókat fojtogatta, kedvetlenül kezdett morogni. A morgás egyre nőtt, végre harsogással szilajult.

«Le vele! ki vele! ki az új nemessel! ki kell huzni az új kutyabőről a régi parasztot!»

Tehát most hirdették ki György bácsi nemes levelét, ez pedig az éljenzetelen volt. Szerettem volna betörni, lehetetlen volt. De a mire képtelen az emberi erő, megszi azt egy vörös toll.

A tollak minden szívárványai, a kokárdák minden alakja, a nemzetizim szalagok különböző szélességben és hosszúságban lepatakozva a fiatal hazafiak hátán, mind ismerős és unt jelenségek voltak már Abaujban; de a mit a Hernád völgye még nem látott az idén, a mit Kassa még meg sem is álmodott e pillanatig: az egy vörös toll volt, az én vörös tollam; széles mint egy pallos, hosszú lengő mint egy üstökös csillag, mindenek fölött pedig vörös, — mint egy ma született respublika.

Magasra emeltem; az egész gyűlés oda tekintett és rázugott, mint egy oldalba ütött méhkas.

«Helyet, helyet! jönnek a pestiek.» (Honnét eredhetne egy vörös toll, ha nem Pestről?)

«No fráter!» köszöntött át hozzám László bácsi a mint bevergődtem, s vele átellenben megállapodtam, — «megviheted a fogadtatás híret az új atyafinak!»

«Még előbb majd megköszönöm!» feleltem vissza hidegen.

Többet nem mondhattam, mert a miniszterium unjoncozásai rendezete általános figyelmet s csendet követelt. E tárgyban a bizottság nevezetett ki, utasítván, hogy a megye népességi, területi és vagyoni viszonyainak tekintetbe vételével szerkeszzen egy véleményes javaslatot az iránt: toborzás vagy kules szerinti kivétel után lesz-e czelevezetőbb a köteles unjoncozás előállítás, jelentése a legközelebbi bizottmányi ülésre elváratván.»

«Másfelől hazafiai kötelességévé tétetvén a fiatal értelmiségnek, hogy a népet az unjoncozás szükséges voltáról lekesítő szónoklataiban világosítsa fel; a szónoklatok sorát most mindjárt, az ülés befejeztével Dán Albert kezdvén meg.»

Oh Saguntum!

A közönség oszlófélben volt. Idejét láttam felelni László bácsinak.

«Tekintetes Karok és Rendek!»

«Le vele!» kiáltott László bácsi, és utána rikoltott a megállapodott tömeg. Keresték, hogy kinek szól ez.

«Le vele!»

Felállottam egy székre, és újra kezdtem.

«Tekintetes Karok és Rendek!»

«Ki vele!» ordítottak újra. «Ninesenek Tekintetes Karok és Rendek! Ki vele!»

A zaj nem akart szünni. Eszembe jutott a vörös tollam, mely imént helyet csinált számomra: hátha csendet is tudna. — Főleltem s megráztam. Hatott.

«A ki nem az, ne vegye magára. Azoktól azonban, a kik értenek rá, követelhetem, hogy hallgassanak ki. — Ez ülés folyama alatt egy nemeslevél publikáltott; rugebben, a mint tudom, az ilyen örvendetes tudomásul szokták venni, és a publikált — ha pusztán formáságból is, — meg szokták éljenzeni, a köztisztesség úgy hozván magával. Nem az én tisztem azon tudni, miért nem találkoztok Abaujvármegye hatezernyi nemességéből egyetlen száj sem, a melynek egy sovány éljen eszébe juthatott volna: de tisztém meg a távollevő nevében megköszönni a kihirdetést. Nem az én kötelességem improtokollálni a végzést, mely az abauji nemesség fülehallatára az ő saját házában közfelkiáltással hozatott, még kevésbé azt végrehajtani, t. i. hogy kihuzassék a régi paraszt az új kutyabőről: de kötelességem ezt a bántó végzést tudomásul nem venni. Nem lehet tisztém, — sikertelen is volna ilyen előzmények után —

ötet a Tekintetes KK. és RR. atyafiságos kegyébe ajánlani: de kötelességem...»

«Halljuk a kötelességet! Halljuk a hexamembris végét!» — kiáltott László bácsi.

Rátékittem; szemeim találkoztak kicsinylő gunyos tekintetével. Vérem felforrott, arczomba szökken — és öntudatlanul, önkéntelenül, csattanó reszkető hangon kiáltottam:

«... De kötelességem köztudomásra hozni, hogy nevezett atyánkfia, ki családomhoz tartozik, ezen nap emlékére az abauji zászlóalj toborzási és fölszerelési költségeire kétezer pengő forintot ajánl fel... Ez az első betű azon a kutyabőrön! A kinek nem tetszik, törölje le és írjon rá szebbet!»

Ha az volt céloim, hogy én legyek a nap hőse, czéloimat ertem.

A tömeg, — ugyanazok, a kik imént a kutyabőrt harapdálták — vállaira kapott s üvöltéssel éljenzte Dán Györgyöt; a legtöbbje valószínűleg engem velt annak. Az öreg nemesek csak szemeket ragyogtatták, egyébként nyugodtan maradtak, volt bennük annyi kevelység, hogy nem éljenztek meg a pénzt, ha nem merték üdvözölni az embert.

És ha az volt czéloim, hogy sorsom beestelenségre vagy koldusbotra váljék: alkalmasint ezt is elértem.

Mert György bácsi engem semmi ilyessel nem bízott meg.

Hogyan jutott eszembe így verni a kudarcot az ordító torkába? Nem tudom.

Csak arra emlékezem, hogy a Dán László gunyos tekintetével találkoztam, egyszerre felvilant előttem az az öreg plébanus, kiről a mult héten magasztalva hirdették a lapok, hogy megtakarított pénzét legelső tette le a haza oltárára, s példájával a megtámadott oltár köré ragadta az áldozók ezreit és ezreit.

Ennek a szerény ismeretlennek alakja szökent szemem elé a szorongás ama pillanatában, mikor a Dán László gunyos tekintete alatt összezavarodott eszmém között kerestem a mentő gondolatot, melylyel a hexamembriszt be kelle fejzennem, ha elsülyedni nem akarok.

Kimondtam a rettenetes kétezer forintot. Egy hamis váltót a Dán György nevére.

Ezt ki kell váltanom, mielőtt megtudná, azután az ő dolga lesz elfogadni vagy elvetni.

A szakajtó fenekén maradt huszasokra gondoltam; anyám gyémántos gyűrűjére, az egyetlen kincsre, mely — anyáról menyére szállva — még birtokunkban van; atyám kényes érzékére, mely semmi áldozattól nem fog visszaretenni; azután egy-két nagynénire, aztán a véletlenre, a kiknek mind kötelességük a Dán név szolgálatába állani; végre a gondviselésre. Hiszen a gondviselés épen arra való, hogy helyt álljon, ha a halandó mindenből kikopik.

Nem is halogott magamra.

Mikor a tömeg oszolni kezdett, hátramaradtam s bevártam az alispánt.

«Kétezer forint nagy úrtól is sok volna: olyan gazdag ember az az új atyafi, öcsém?»

«Rémséges gazdag!» tödítottam a mint észrevettem, hogy Dán László ülőhelyén maradván nyeli a beszédünket.

«Rémséges gazdag! pusztái, gulyái, ménesei. Minden tanyája egy falu. Van neki tizenkettő. Gazdagságához képest én kevesellem is a mit ajánlott.»

«Hát aztán kéznél van-e az a kétezer forint, — kérdé László bácsi — vagy csak in idea?»

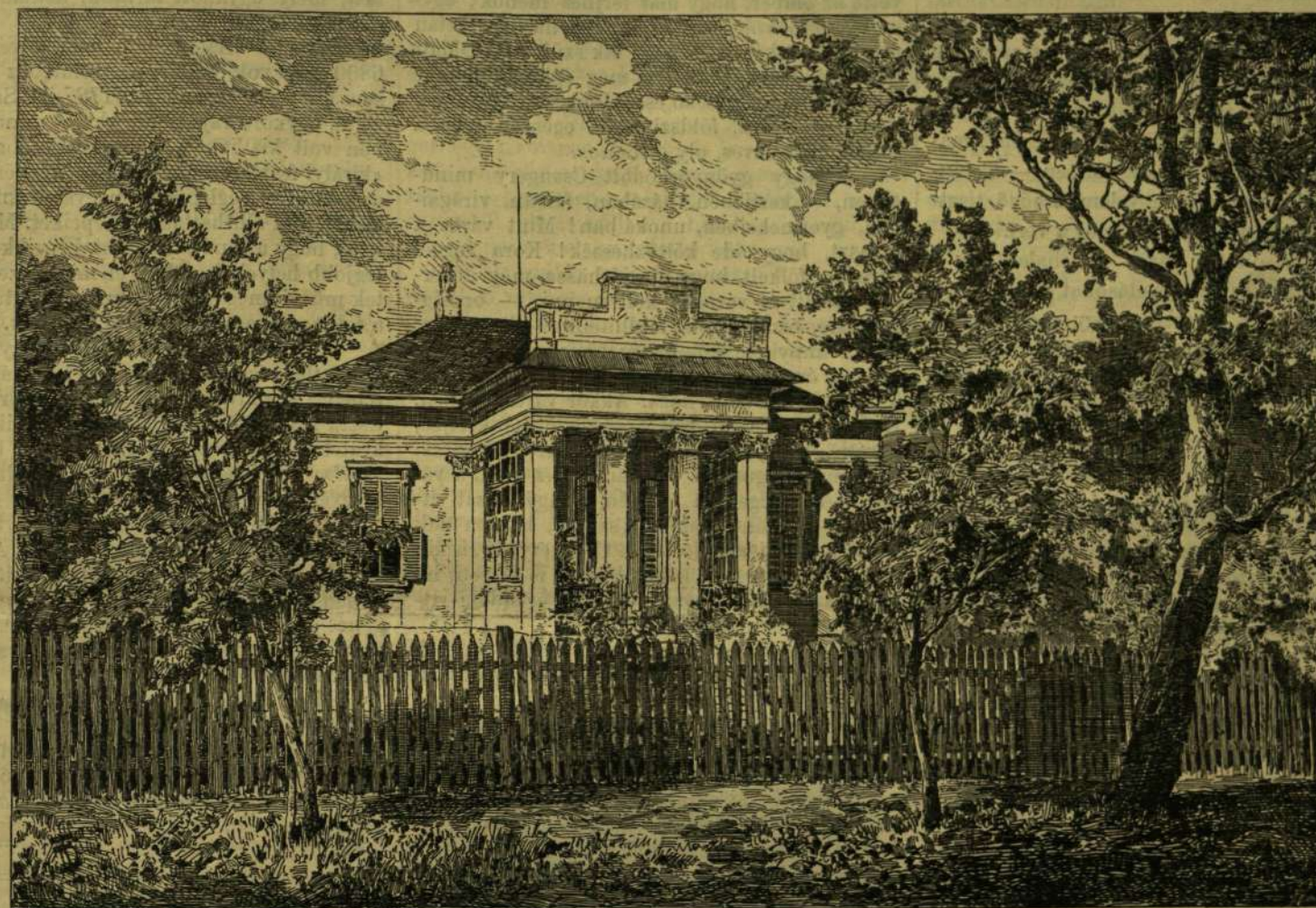
«Még nincs» feleltem.

«Ki fog felelni érte?» kérdé ismét.

«Én», felelt mögöttem a gondviselés, válamra téve kezeit.

Hátra fordultam, s György bácsival állottam szemközt.

A PÁRISI „SALON” EGY SZÁZADDAL EZELŐTT. — A SÉKÉNYRÉSZEK KIÁLLTÁS MEGNYITÁSA, 1787-BEN (PÉNYHÓR MÉRÉSÉT UTÁN).

CSENGERY NYARALÓJA A VÁROSLIGETBEN. — DÖRRE TIVADAR RAJZA.

A PÁRISI ÜNNEPÉLYESSÉGEKBŐL: A KÖZTÁRSÁG TERE A SAINT-MARTIN BOULEVARD ÉS A RUE DU TEMPLE MELLETT.

„Én felelek érte! Alispán ur, parancsoljon velem, kinél tegyem le!»

Azután hozzám fordult:
 „Köszönöm kedves öcsém, hogy kivágta a becsületemet. Az oszlop mögött vontam meg magamat, s onnan hallgattam végig az egész jelenetet. Hiába! kíváncsi az ember; tudni akartam, hogyan teszik meg az embert nemes embernek? Emberül szóltál öcsém; magam sem szólhattam volna különben. — Tekintetes uram! parancsoljon velem a jövő tisztujtáskor; a vér nem tagadja meg a vért.»

Karomba öltötte karját s lehaladtunk a lépcsőn. Menetközben utasításokat adott, hogy a kétezer forintot egyszerre vagy részletekben Schönell fölvehetjük; neki most már haza kell menni nemzetörnek a szerbek ellen. Mihelyt az idő esondesedik, elvárja látogatásunkat.

(Folyt. köv.)

Csengery nyaralója a városligetben.

A városligetnek a lövonatu vaskocsik és omnibusok érkező helyétől s a köröndtől jobbra induló egyes háziorban, mely nem alkot utczát, mert a házakkal s villákkal szemben, a másik sora, a liget szabadon terül el, — a saroktól ötödik vagy hatodik, fehérre festett kerítésével, az a kert lak, melyben Csengery Antal, munkás életének utolsó éveiben a nyaralót s végső betegsége szomorú hónapjait családjá körében átélté.

Tíz-tizenkét évvel ezelőtt egy darab sárga homok-terület volt e ma szép, üde zöld, árnyas kert. Mikor Csengery megvált, nem volt rajta semmi. Ő kerítette be, ő ültette fáit, bokrait, ő építette rajta. Oh, a homok halás talaj! Csak ismerni kell a fa-nemeket és fajokat, a melyeket szeret — és kevés kivétellel, nem válogatós! s nem kell sajnálni a gondot és szorgalmat tőle: nincs olyan talaj, mely hamarabb engedné örömet éni fáradságunknak.

Csengery Antal, a tudomány és közélet embere, a ki mindig könyvek közt ült s tollal dolgozott, a csöndes, komor szobatudósának s kényes finom urnak látszó Csengery, ha a városból s hivatalából ide menekülhetett, egyszerre megváltozott: felvidult, meglevenült s a tulfeszített szellemi munka okozta fáradsága után megfelelő testi munkában keresett pihenést. Rendezett és rendelkezett, kizsinázta az utakat és táblákat; beosztotta a fák és bokrok helyeit, a csoportokat, szépen, arányosan; egyesítve a természet szabadságát a művészet kényességével; megváltoztatva mi szereti az észkos, mi a verőfényes helyet, hova jöjjön a gyümölcs-, hová a dísz-fa, a legnagyobb árnyékot vetők a ház körül és elébe, a sűrű terjedt lombu cserjék a kerítések mellé; s maga vette az ásót s kapát, s mutatta munkásainak és cselédeknek: hogy kell.

A kert már szépen kezdett fölcseperedni, mikor közepébe a ház épült. Nem nagy, de igen szépszerűen beosztott s az által kis helyen is sok kényelmet nyújtó nyári lak ez. Két homlokzata közül egyik keletre, ki a liget sűrűjére, a másik nyugotra, a kertre néz. Délőlött emitt, ott délután van árnyék s azt élvezni, mind a két oldalon széles és tágas veranda nyílik, melyre nyolcz-tíz lépcső vezet föl. A verandából két sor szoba nyílik, három-három, összesen hat; ennyi az egész; de nincs is többre szükség, mert a háztartási, konyhai, kamra, mosó, stb. szükségletekről a souterainben van gondoskodva. A keletre néző szoba-sor közepén áll a szalon, melybe a verandáról lépünk s ettől jobbra az asszony-, balra az ur szobája. Mind nagy tágas, világos, szép szobák. A szalonból a másik szobasorba lépve közepén a tágas ebédlőtálcájuk, melyből a nyugati verandára vezet ki az ajtó, mig jobbra és balra lakoszobák nyílnak, az ifju nemzedékéi. A szobákban minden egyszerű, semmi a fényre, minden csak a kényelemre számítva, házias, barátságos, üde.

Mig a ház elkészült, a fák is felnőttek, a bokrok is megsűrűdtek; a hátulso kertfalra kihuzott s mesterségesen szétterített gyönyörű barackfák, melyekben a gazdának oly nagy öröme telt, a leginomabb alma-s körte-fajok, a zamatos málnabokrok, a nagyszemű ribiszke, mind termettek már; az akácok, az orgona-

bokrok, a válogatott rózsák mind olyan nagyok, annyi virággal borítják, oly árny- és illathintők lettek! A köztben megnőttek a gyermekek is; a lányok egymásután fölcsoperedtek, s észre sem vette az ember, hogy már férjhez menők; egyszerre kérő, völégény, vő került a házhoz; aztán még kis unokák is. A kert lak szűk lett. Oldalt egy kisebb házat is kelle még építeni; hamar elkészült az is, kisebb családnak, jó folyosóval, három szobával, földszint, de egészen árnyba rejtve, oly kedves, oly otthonos.

S hogy gyönyörködött Csengery mind-ebben, — kertjében, házában, fáiban, virágaiban, gyermekeiben, unokáiban! Mint várta a tavaszt, hogy ide költözhessek! Kora reggel ébredve, fölkel, hogy megjárhassa még a kerttet, mielőtt a városba kell menni, — országgyűlésre, bizottságba, földhitelintézetbe, vagy a maga annyiféle kötelesség s közigy szolította. Kilencz órákor a városba ment. Csak délután 3 órára kerülhetett haza. Akkor várta az ebéd. Ebéd után szabad volt; magáé, övéé, kertjéé, barátié. Sok jó barátot, sok látogatót fogadtak. Nyílt, barátságos ház volt mindig az övék, a városban is, a ligetben is. Nem „nagy házat vittek” — a mint mondani szokás, hanem sok barátja, sok tisztelője levén Csengerynek, a kik szerették fölkeresni, tudva, hogy ő is szereti, ha fölkeresik, a ház s a nyaraló és verandája ritkán volt idegeneknél is üresen.

Az utolsó tél már betegesen találta a derék férfit. Első ízben maradt el, annyi év óta, az Antal-napi vacsora (jan. 17.), a melyre senki sem volt hiva, de a melyen harmincz, néha ötven vendég is volt. A tavasz kihozta a beteg — már csak betegét! — a nyaralóba; de örömet kerjté, fá, virágbokrai már nem adhatk neki... Délőlöttjeit, délutánját felváltva, a mint a nap árnya fordult, a két verandán töltötte még, de már csak úgy kellett kivezetni, majd kivinni. — Csak az utolsó két-három nap nem volt künn, de akkor is felöltözve, szobájában, dívánján. Ott is halt meg.

S most már a kert lombjai, árnyai nem hívják, nem üditik fel, nem susognak neki többé. Emlékét azonban megörzi e nyaraló is; annyi sok maga-alkotása közt nem az utolsó ez is!

— á — r —

A „Salon” 1787-ben.

Franciaország, mint mindenütt, hol társadalmi és kulturális kérdésekről van szó, úgy előljár a képzőművészetek terén is. Midőn nálunk Magyarországon a művészetnek még csirája sem volt meg, ott már nagy és jeles festőiskolák, pályadíjak, kiállítások voltak. Ama kedvezmények által, melyeket a művészeknek nyújtott, a gyengéd ápolás által, melyben a művészetet részesítette, azt érte el, hogy fővárosa ma már központja minden művészetnek.

Természetes, hogy az ottani művész iskolákban tanulóknak és a világ minden részéből odaseregelt festőknek, szobrászoknak módot kell nyújtani arra, hogy műveiket a nagy közönségnek is bemutatthassák. Az is természetes, hogy e célt, ép úgy mint nálunk és mindenhol, kiállítások rendezése által óhajták elérni.

De míg nálunk a kiállítások sorra buknak s a képzőművészet életét alig tudják mestereséges uton tovább tengetni, addig ott a „Salon”-nak nevezett műkiállítás valóóság esemény, melynek leírásával egész számoktól töltenek be a párisi és vidéki lapok.

„Salon” minden évben rendeztetik egy, az iparpalotában. Hirneves festőkből, műértőkből jury alakul, mely bírálal alá veszi a kiállításra bejelentett festményeket, szobrokat. Ha az illető mű a korántsem tulszigoru bírálal követelményeinek megfelel, kiálltathatik. Az előmunkálatok, bírálal, rendezés stb. két egész hónapot vesznek igénybe. Május hónapban megnyílik a „Salon”. A megnyitást megelőző napon a kiválasztottak szolták a kiállítást meglátogatni, s az előkelő világban a bon-tonhoz tartozik e napon ott lenni.

Minden élő jelesebb francia festő a „Salon”-ban tűnt föl, hol, mellelleg megjegyve, pályadíjak sorsa fölött is döntenek, minők pl. a Prix de Rome, a Prix du Salon, stb. A külföldi festő is, ki Párisba jő, a „Salon”-ban keresi a halhatatlanság utját. Itt tűnt föl Munkácsy is „Siralomház” című híres képével. Ő már elérte

a legmagasabb kitüntetést, a mennyiben képei „hors concours” (versenyen kívül) vannak.

Junius hóban néhány napra bezárják a kiállítást, hogy rendezhessek a kertészeti kiállítást, mely ugyanott tartatik, azután újra megnyitják s nyitva marad 3—4 hétig.

Az idei „Salon”-ban nem kevesebb mint 6800 kép volt kiálltva. Azelőtt ez persze itt sem így volt. Képünk az 1787-iki Salonat ábrázolja, egykoru rajz után. Akkor minden két évben föl kiállítás a Louvre-palotában. Csak a „királyi festészeti akadémia” (Académie royale de peinture) véglegesen megválasztott tagjai és tagjelöltjei állíthatták ki képeiket. Magától értetendő, hogy a rendezés tag urak képeikkel a termék legjobb helyeit foglalták el, míg a szegény jelöltek művei, még ha miniature-ök voltak is, néha a fal legmagasabb pontjára kerültek.

A XVIII. század harmadik negyedéig nagy hanyatlást észlelhetünk minden ország művészetében. A művészek elfordultak a renaissance tiszta klasszikus formáitól s az antikokat igyekeztek a rococoval amalgamizálni. 1770 körül Vanloo és Doyen tanítványai kezdték alapját megvetni a modern művészetnek.

Az 1787-iki „Salon”-ban a többi közt Doyen-től „Priamus, könyörögve Achillesnek Hector holttestéért” című kép volt kiálltva: David „Socrates halála”-t, Vanloo és Vernet genre-képeket küldtek. Egykoru forrásunk állítása szerint egyik kép sem keltett valami különös hatást.

Most, midőn a francia köztársaság század-éves emléknapját üli, érdekesnek véltük bemutatni olvasóinknak a nagy forradalmat közvetlen megelőzőt időből származó e rajzot, mely az akkori társaséletnek és divatjának is történeti értékű emléke.

— e — a.

A GÖZHÁZ.

VERNE GYULA REGÉNYE.

MÁSODIK RÉSZ.

ELSŐ FEJEZET.

A mi sanitariumunk.

„A teremtés szertelenségei!” e kifejezés, melyet a hirneves ásványtudós Havy az amerikai Andokra alkalmazott, még inkább alkalmazható a Himalája hegytömbére, melynek magaslatait az emberi tudomány ma sem képes meg számtani pontossággal fölmérni és meghatározni.

—Nemcsak szertelenség és fölmerhetetlenek e hegyek, — mondá nekünk Banks mérnök — de csucsaiak hozzájárulhatatlanok is, mivel rajtuk a levegő nem elég sűrű, hogy a lélekzésre alkalmas legyen.

E hegláncz alsó falát, kétezeröttszáz kilométernyi hosszúságban, a hetvenkettedik délkörtől a kilenczvenötödikig terjedőleg s az agrai és kalkuttai kormányzóságok s a butáni és nepoli tartományok területét befoglalólag, gránit és gneisz ő-sziklákából álló kezdetleges kőzetek képezik, melyeken felül emelkedik a tulajdonképeni hegláncz, három különböző éghajlatot foglalva magába: az első, ötezer láb magasságig, mérsékeltabb ugyan az alatta elterülő síkságnál, de télen gabona-, nyáron rizs-aratást adó; a második, öteztől kilenczezer lábíg, a hol a hó a tavasz jöttére elolvad s a hegy kioldul; és a harmadik, kilenczezertől huszonöt-ezer lábíg, melyet örök jég és fagy borít, mely a nyári nap sugarainak is ellentáll. A földgömb ez óriási kidudorodásán tizenegy szoros vezet keresztül, némelyik huszezer lábny magasan, örökös hóomlásról s jégáramlattól fenyegetve, melyek az átkelését Indiából Tibetbe néha lehetetlenné, mindig veszélyessé teszik; s e szorosok fölött, a hegygerincez két vagy nyolcz hegyes csucs által koronázva, melyek a Kogra, a Dzsumba és a Ganges forrásaira néznek alá, s melyek közül a Dukia és a Kincsindzsunga kétezer, a Diodunga nyolcz ezer, a Dawalagiri nyolczezeröttszáz, a Csamulári nyolczezer nyolczszáz, végre az Everesz kilenczezer métert felülhaladó magasságba emelik örök hó és köd-lepte fejeiket, melyekről ha valaki széttekint-hetne, egész Franciaországnál nagyobb területet láthatna be. Ha az Alpokat az Alpok tetejére, ha a Pyrénéket az Andok tetejére, ha a Kárpá-

tokat a Kaukáz tetejére raknák, egyik sem érné föl e rengeteg magasságokat.

Ez óriási magaslatok alsó lépcsőfokai dús erdőtenyészettel vannak borítva. Alul még pálmák zöldellenek, melyeket főlebb tölgyek, majd fenyők és cyprusok váltanak föl, melyeken túl a harasztok országa kezdődik. A hó vonala az indiai oldalon négyezer méter magaslatig száll le, a tibeti oldalon hater ezer méterig; e különbség oka, mert a déli szelek által hajtott gőzöket a hegy fala feljoga s nem eresztí át az északi oldalra. Az állatország szinty különbségeket mutat a három magassági fokozaton. Az alsón még fácskák, pávák, folyók, a középsőn vadkecskék, juhnyáják és bölény-ökrök, a tetőn már csak vadkan, zerge, vadmacska mutatkozik s a kőszáli sas a magaslatok felett lebegve.

Mindez azonban nem igen kísértette a Hod kapitány vadász-kezdét, a ki nem azért jött ide, hogy szelid és jámbor vadakra lövöldözzön. Szerencsére a hatalmas ragadozók sem hiányoztak e vidéken. A hegycsator alsó lépcsőfoka alatt széles síkság terül el, melyet a hinduk a taryaini-övnék neveznek; lankás, hét-nyolcz kilométer széles, sűrű sötét bozóttal és erdőkkel fődött terület ez, melynek sűrűjében a nagy vadak keresnek menedéket. Valódi paradicsom egy szenvedélyes vadásznak.

A Himalája hegységei, bár fölfedező s kutató utasokban nem volt hiányuk, még ma is sok irányban nincsenek átkutatva s megismerésük tekintetében sok még a kívánni való. Mennyibe került csak míg főbb csucsai magasságát megállapították, az előbbi hibás méréseket kiigazították, sorrendjüket megváltoztatták s a soká legmagasabnak tartott Dawalagiri helyett az Evereszét ismerték el a hegyek királyának koronáján!

Azonkívül is van e rejtelmes hegységnek elég még föl nem oldott rejtélye.

— Huc térítő, mondá ezekről beszélve Banks a többi között, — egy különös fát emlit, melyet a tibetiek „az ezerképi fának” neveznek. A hindu legenda szerint Tong-Tabac, a buddha-vallás reformátora fává változott, mint a görög hitregében egykor Filémon és Baucis s mint Dafné. A Tong-Tabac dús hajából lett a szent fa lombozata s annak egyes levelein, az emlitett hittérítő, állítja, hogy saját szemével tibeti betűket olvasott, mintha csak nyomtatva volnának.

— Azt szeretném látni magam is, mondám nevetéssel.

— Hát keresse föl e lássa meg, — felelé Banks. — E fa azóta elszaporodott s bizonyára átterjedt a tibeti oldalról a hegység déli, indiai oldalára is. Kóborlásában ne felelje figyelemmel kísérni: Mit mond rá, Hod kapitány?

— Lelkemre, én nem morállal teleirt faleveleket, hanem vadakat keresni vagyok itt, felelé Hod kapitány.

S igazza volt.

Indián keresztül tett utunkban nem egy sanitariumra találtunk; vagyis oly állomásokra a hegyek között, melyek a nyári évszakban, látkedők, töképezések, tisztviselők által látogatva, a forróság elleni menedékkül szolgálnak az ország vagyonosabb osztálya tagjainak. Ilyen egészségügyi állomás pl. Szizma, a szélesség 31° és a hosszúság 65° alatt; igazi ázsiai Svájcz, folyói-s patakjaival, ezédrusoktól és fenyőktől árnyalt völgyeivel, kétezer méter magasban a tenger színe fölött. Ilyen továbbá Dardzsiling, melynek mosolygó fehér házaira a Kincsindzsinga csucsá tekint alá, ötszáz kilométernyire Kalkuttától északra, a keleti hosszúság 87° és az északi szélesség 27° alatt, kétezerháromszáz méter magasban a tenger színe fölött.

Ily sanitariumok elég nagy számmal vannak a Himalája hegységének magas völgyeiben s fensíkjaiban. Most már a mi gözházunk is egy ily sanitarium-számba mehet, mely India forró legét a hegyi hús által türteltőve teszi. Kinálkozik minden kényelemmel, a mit csak India legválogatosabb lakója kívánhat.

A hely, a hol vele tanyáinkat felütöttük, a lehető legjobban volt megválasztva. Az ut, mely a hegység lábából felkanyarog, itt kétféle ágazik, hogy a keleti és nyugati irányban elszórva levő hegyi falukat összekösse. E faluk közül a legközelebbi öt kis mérföldnyire van tőlünk. Vendégszerető heglakók telepe, a kik juhot és kecskét tenyésztenek, s gazdag árpa- és gabna-földeket művelnek.

Sikerült nekünk e ponton a legalkalmasab-

ban elhelyezkednünk. Egy a nagy heglánczból kivált kis dombor kellemesen hullámzó felületével szolgálta az alapot kényelmes tanyáinknak. Zöld pázsitszőnyeg terült el alattunk. Falszerű rhododendronok, mint kis tölgyfák árnyalták menedékünket. Közéket természetesen kamélia-bokréták, ezer meg ezer lugost alkotva töltötték be. Nem volt szükség ispanhái vagy smyrnai kertészekre, hogy bájolóvá tegyék e kis zugot; a déli szél ezrivel hordta ide a magot, egy kis napugrás s bő víz bevezette a munkát, soha el nem kopó eleven szőnyegét varázsolni e termékeny talajra. A háttérben, a fák sűrűjéből elő-elcsillanva hatalmas, hegyi patka kergeti a melybe ezüstös hullámaít.

Gőzházunkat úgy állítottuk föl, hogy az, egészen véve magaslaton állva, első lakosztálya a lankás oldalon rézsut, szabad kilátást engedjen mind az ablakoknak, mind a verandának, a délfele nyíló völgybe; míg a második lakosztály egy szikla-tömbhez támaszkodik, melyet a nap verőfényes sugari aranyoznak. Óriás aczéleléfántunk közepre van helyezve a kettő között. Magas pandanusok mintegy bölesőben látszanak ringatni a hatalmas vastagbőrű állatot. Magasra emelt ormánya mintha ágakat akarna tördelni a fák koronáiról. Pedig mozdulatlan, ámbár semmi szüksége pihenésre.

Fölöttünk a Dawalagiri sátorra magaslik. Néha a boltozatul szolgáló ég aláereszkedni látszik a magasból. Ilyenkor nemcsak a magas hegycsúcs, de az alantibb heglánczolat is eltű-

A HIMMALÁJA OLDALA.

nik szemünk elől; sűrű köd ereszkedik le, mely elnyeli a nagyszerű kép körrajzait. S ilyenkor az elefánt, mely különben mint egy dongó legyecke tűnik el az óriási szikla tömbjei mellett, visszanyeri természetes arányait.

Néha a nedves száruny szelektől kergetett felhők, elverve, alattunk usznak el. Ilyenkor a szem csak egy a mélyben háborzó tengert vél látni, melynek felszínén a rásütő nyp csodás fényalakzatok tánczát idézi elő. A láthatár fent és alant elmosódik s magunkat egy határolatlan légi bitoralomba véljük áthelyezve.

De a szél iránya változik. A sziklafal völgynyílásain áttörő északi szél elsöpri a ködöt, a gőzök tengere csaknem pillanatnyilag össze-sűrűsödik, a déli láthatáron feltűnik az alanti völgy széle, a Himalája felséges körrajzai ismét kimagaslanak a nekitisztult ég azurjából s a kép kerete eredeti nagyságában tűnik föl s a szem ismét hatvan mérföldnyi sugáru kerületben tekinthet szét...

(Folyt. kövtek.)

A havasok királya.

Gyakran vezet utam az aranytermő vidéken: Boicézan, Brádon át Körösbánya fele.

Brád és Körösbánya közt fekszik Czebe nevű község, oly közel az utóbbihoz, hogy ha nem volna Körösbánya maga is csak falu, Czebét elővárosának mondanám.

Közvetlenül az ut mellett, emelkedett helyen, kökerítésű czipterem közepén áll a czebei görög-keleti templom. Erős és arányos köépület, olyan, a minőt jómódú magyar és német falvakban láthatni.

A czipterem főkéssége egy óriási tölgyfa a templom nyugati szögletén. Öten vagy hatan simultunk hozzá kiterjesztett karokkal, mind jól megtermett férfiak, — és alig bírtuk átölelni.

Vihar miatt, vagy tán önsúlyától letört egy ága a mult nyáron s ott hevert tövénél. Egy-magára nézve az is talpnak való öreg tölgyet mutatott; hiánya azonban csak annyira látszott meg fenn a koronában, mintha a madár szárnyából egy tollat kitépnek.

Ez a fa akkor is megállítható az elmenőt, hogy illetőde tekintsem rá, ha embertől meg nem járt rengetegben diszlenék. Itt azonban mintegy második és fokozott jelentőséget nyer, mert olyan történetek emlékeit idézi a lélekbe, a melyeknek nem lett volna szabad soha megtörténniök.

Itt, a természet e remeke alatt tanácskozta czinkosaikkal Hóra és Kloska lázadóvezérek; innen indultak ki egy olyan utra, a melyről a tűz mintha még most is átlátszanék, ártatlanok jaja mintha áthanganék, és a patak olmlott rokon-vér mintha átmelegitene, keresztül a közből fekvő száz esztendőn!

Ez alatt a vén fa alatt aluszsa örök álmát Janku Ábrahám, a kit egykor «havasok királyának» hívtak, azután utczák koldusának ösmertek.

Feje fölött sarkó áll, ezzel a fölirattal:

«Avram Janku Adv. Prof. Leg. Gem. Rom. in anu 1848—9. + 1872.»

Azt jelenti, hogy Janku Ábrahám ügyvéd a román nemzeti sereg főparancsnoka volt 1848—49-ben.

Ezt a sarkóvet, a mint hallottam, Borlea Zsigmond állíttatta, az a Borlea, a ki a szabadságharc alatt mint magyar honvéd Jankuval ellenkező táborban szolgált, azután pedig utódja lett a rajongásban, s mint a román nemzetiségi tulzók egyike tette ismeretessé nevét.

Jankuról én olvastam is sokat, de még többet hallottam ama vidéken, a hol ismerték dicsőségében és elhagyatott állapotában.

Sorsa megindító és érdemes arra, hogy emlékezetnek okáért följegyeztessek.

Iskolákat végzett és a királyi táblai gyakorlat után ügyvédé lett. Természetes, hogy magyar iskolákban tanult és társadalmi miveltésége egészen magyaros volt. Magaviseletben illedelmes; társalgásban szelid, megnyerő modorunk ismerték.

Megfuallott azonban az 1848-iki szabadság hatalmas szele, és felzavart, átalakított sok mindent, felzavarta egyebek közt a Janku lelkét is. A lelkek megtermékenyedtek; a vágak tullelmedtek a megvalósulás korlátain, semmi sem látszott lehetetlennek, csak az előbbi állapotok és viszonyok visszaállítására.

Egyetemes föllet, kifogástalan egyenlőség, világra szóló dicsőség volt az ifjúság ábrándja; és Janku is ifju volt. A sokáig nyomorgott oláh jobbágyot mások is szabad emberré tették; de Jankunak ez nem volt elég: ő egyszerre akarta bevezetni az ígért földéret, előkelő urrá akarta tenni valamennyit.

Azt állította később és abba örült belé, hogy azok, a kiknek mindenek felett való volt a magyar szabadság leverése, megígérték mindent, a miről ő ábrándozott: a kincstári és a nemesi birtokok felosztását.

Milyen más világ lesz akkor, mikor az a hetekig át nem járható sok erdő, legelő, szántó mind felosztatik ama szegény nép közt, a melynek addig nem volt semmije!

Janku elhítte, hogy valóban úgy lesz, ha győznek, és táborot gyűjtött a magyarok ellen, a kik egyetlen akadályozói a bécsi urak népboldogításának.

Ezrével esődült hozzá a tudatlan nép, mint valami megváltóhoz, a földből támadt sok oláh tribunt mind csak az ő alvezéreinek tekintették; őt pedig, a kit hatalmasabbnak vélték minden földi halandónál, elneveztek a havasok királyának.

Mikor hollőfelete ménlován, ragyogó gazdag fegyverzettel, fehér öltözetben megjelent vagy elvonult a tábor előtt, külön zenekar kísérté a tiszteletére szerzett Janku-induló hang-

jaival. A nép leborult előtte; boldog volt, a ki ruhája szelét csókolhatta; csókolták még a lábanyomát is. Hogy is ne, mikor Janku hatalmasabb még a bécsi császárnál is, mert őt egyenesen az isten rendelte a hatalomra!

Belépett Janku a császárhoz — ez a rege járt róla a táborban, — három szál gyertya volt a kezében; a császár előtt is három szál gyertya égett. A császár előtt levő gyertyák egyszerre kialudtak, a Janku kezében levők meggyuladtak maguktól. Janku odalépett, a császár gyertyáit meggyújtotta, a magáét elfújta. Alig vonult azonban hátrább, a császár gyertyái megint kialudtak, az övé megint meggyuladtak. «Fiam, Janku — mondá az öreg császár — nem ellenkezem tovább az istennel; megértettem akaratját, s beégyezem, hogy mostantól kezdve te légy Erdély császára».

És a «havasok királya» nemesak a barbár pompában, nemesak a hivatása felől élő mesés hit által állott a többi tribun felett: köztük királyi volt valóban, mert ő képviselte egyedül a kegyelmet és könyörületet.

Az ellene küldött magyar hadseregnek ellenálló legjobb erejéből; de védtelenek gyilkolása és vandál pusztítás nem szennyezi nevét. A többi rabolt, gyilkolt, beestelenkedett mindenfelé. Magyarok kisédeit lánzsza élén dobálták egymásnak; s a férfiak sorsát jobbnak lehetett tekinteni az asszonyokénál, mert csak kikeresett kínos halál volt az. De a mely magyar család Janku elébe jutott, az boldognak mondhatta magát, a férfi élte és a nő érénye egyaránt oltalomban részesült.

Az abrudbányaiak leglykolásánál ott volt ugyan ő is, de azt a Hatvani gyalázatos árulása előzte meg. Ő becsülettel és jóhiszeműleg alkudozott; mikor aztán az alávaló család kiderült, nem lett volna hatalma a boszút megakadályozni.

Jankuról elismeri mindenki, hogy nem volt kegyetlen. Beszéltem asszonyokkal, a kik táborában raboskodtak, férfakkal, a kik vezérkedtek a vidéki magyarság önvédelmében: mindenki megadja ezt Janku emlékének. Ő nem irtani akart, csak el lehetetlené rajongott: hogy a társadalom legelső néposztálya legyen egyszerre legelső és legzsigababb.

A szabadságharcnak vége lett; a sok kis és nagy szövetséges letiporta a magyart; elkövetkezett az osztozás ideje. Jankunak azonban nem jutott semmi; abból legalább, a mit várt, a miért fegyvert fogott, a miről azt állította, hogy meg volt szentül ígérve, épen semmi sem.

A nemesi birtokok közül elkoboztak ugyan sokat; de a Janku népe között nem osztották fel sem azt, sem a kincstári erdségeket. A ki szegény volt addig, szegénynek maradt az után is.

A véres kezű tribunok hivatalokat kerestek maguknak; Janku azonban nem érte be annyival, hanem zajongott, követelőzött, hogy adják meg a mit ígérték. És megtörtént, hogy a kihez az osztrák és orosz generálisok követjei úgy jártak azelőtt néhány hónappal, mint valami királyhoz, — azt elfogatta és becsukta egy fejevári albiztos, a mért igen hangosan emlegette a meg nem tartott ígéreket.

Nem tartották sokáig a fogságban; hanem arra a mutatvány is elég volt, hogy kiábránduljon és elkésredjek véglegesen.

Annyira elkésredett, hogy mikor a fiatal uralkodó először utazta be a legyőzött országot, őt nem lehetett eléllítani a tisztelgők közé. Pedig azért hívták, hogy mint egyike a kitűnő híveknél, kitüntetésben részesüljön.

Neki nem kellett kitüntetés azoktól, a kikről azt tartá, hogy megcsalták.

Hívták, kérték, erőltették legjobb barátai, fegyvertársai, népének kitűnőségei; nem ment. Meg akarta mutatni, hogy ő daczol, mert elégedetlen.

Egy ízben mégis rászánta magát, hogy felutazzék Bécsbe igazságot keresni. Szerződő felének tekintette magát, a ki saját házában keresi föl a hiteltelést, hogy behajtsa a követelést.

Ott azonban őt csak örvöngő eszelősnek nézték, a ki illetlenül beszél és lehetetlenségeket követ.

A rendőrség megintette, hogy 24 óra alatt takarodjék el.

A ki magát szövetségesnek vélte, azt alattvalóként sem túrték meg a császári városban.

Eljött hát; ott hagyta őket. Még a kitűzött 24 órát sem várta, be, eljött 8 óra múlva. Azt a

16 órát legalább követelheti a bécsiek, a mikor tetszik; 16 órával még ők tartoznak neki; azt igénybe veszi, mikor akarja!

Janku Ábrahám nem élt többé, csak tengett. Olyan pénz volt, a mely nagy becsben állott egykor, de gyorsan kiment a forgalomból és nem kellett többé senkinek. Ott lábatlankodott az emberek közt, mint egy olyan színész a színpadon, a kinek nincs több mondanivalója.

A nagy csalódás után szelid örültség lepte meg. Szerzett egy furulyát; betanulta azon a Janku-indulót, a mely lelkében cseengett a dicsőség napjaiból, és azt fujdogálta mindig, ország-uton és mezei ösvényeken, a hogy egyik falutól a másikig járt az abrudbányai havasok közt és Zarándnak vértáztatott földjén.

Arról a vidékről, dicsőségének színhelyéről nem távozott el. Pedig ottan udvarházak romjai emelkedtek előtte, a melyeket az ő népe tett romokká; sirok domborodtak lábainál, a melyek

JANKU, A HAVASOK KIRÁLYA.
Fénykép után rajzolta Gyulay László.

ket az ő társai töltöttek meg leglykolt ártatlankokkal; pedig ottan, körülötte mindenütt, épen úgy görnyedt a nép az élet nehéz igája alatt, mintha soha sem élt volna Janku király és a fencsapongó reményesség.

Jankunak mindezek keserű kérdéseire nem volt egyéb válasza, csak egy jelentőség nélküli csendes mosoly, vagy egy komor tekintet.

Be-hívták az utczáról közemberek s előkelők is; asztal fölé ültek; borral, pálinkával kínálták. Ha megeredt a nyelve, el-eldieskedett, hogy neki még 16 egész óra követelése van Bécsen; ha akarna, ott ilhetne még annyit akármikor. A magyarokra nem haragudott, nem is igen beszél rólok; csak Bécsot emlegette mindig: hogy oda még szabad neki visszatérni. Ha evett, ivott és megpihent, tovább bolyongott megint és futta magának menetközben a Janku-indulót. Jobb ismerőseitől kért olykor 10—20 krajczárt; nem tagadta, hogy pálinkát fog inni rajta valamelyik utszéli fogadóban.

Bolyongásai alatt a ruha is lefoszladozott róla, a pálinka-ital is kitéte az utcai csöcselék csufolódásának: és népének hatalmasai nem tettek annyi fáradságot, hogy beszerezzék valamely neki való menhelyre, egy csendes örültek házába.

Ügyefogyottságában épen azok lezésének volt kitéve, a kik egykor királynak tarták magok fölött és a kikért elvesztette az esztét.

Egészen 1872-ig tartott ez a tengődő, ez a könyörületre indító élet.

Nem jól tették, hogy a Hóra fája alá temették, mert az ő emléke csak szánalmat kelt, nem undort, mint ama vérengző szörnnyetegé.

De jól tették mégis.
Azt hirdeti ama sir a nagy tölgyfa alatt, hogy szelid érzésű ember ha a Hóra útjára lép, a Janku sorsa lesz osztályrésze.

Réthy Lajos.

Egyveleg.

* **A szerence szabályai.** Az öreg Rothschild báró bankjának falára a következő érdekes elveket függesztette ki: «Vizsgálj meg gondosan üzletet részleteit.» «Légy pontos minden alkalommal.» «Jól megfontold mindent, de légy határozott.» «Merészkedj újra kapni.» «Türelemesen viseld az unalmas dolgokat.» «Küzdj bátran az étellel.» «Tartás szentnek a becsületet.» «Az üzleti dolgokban soha se hazudjál.» «Ne csinálj haszontalan ismeretlenségeket.» «Ne akarj többnek látszani, mint vagy.» «Kötelességeidnek pontosan felel meg.» «Kerüld az erős italokat.» «Jól felhasználj idődet.» «Ne számíts a véletlenre.» «Légy udvarias az egész világgal.» «Soha se essél kétségbe.» «Ha így buzgalommal működsz, biztos lehetsz a siker felől.»

* **A legnagyobb rózsakiváltást,** milyen eddig még nem volt, e hó közepén rendezték Londonban az Alexandra-palota nagy termében. A kiállítás, mely egy hétig tartott, tizenhatezernél több rózsza volt látható levágva s napról napra kiseréltettek.

* **Kanadában is terveznek egy nagy, az egész kontinensen átvonuló vasutat,** mely a Pacific-utattal versenyezhetne s melyhez csatlakozik idővel egy másik nagy vasút, mely Mexikótól a Behring-csatornáig egész Észak-Amerikát összekötné.

* **Dél-Ausztráliában** már alkalmazásban van egy kiválóan erős telefon, mely Adelaidot Port-Augustával köti össze s így mintegy 240 angol mérföldre szól. A hang e nagy távolságban is tisztán hallható.

* **A népszerű francia drámaíróknak** magától a párisi Théâtre françaisól is tisztességes jövedelmök van. Az utolsó hét év alatt például Dumas Sándor 88,800, Hugo Viktor 84,000, Angier Emil 77,600, s az Erkman-Chatrian-pár 23,200 forintot kaptak.

* **Három aranybányát művelnek** jelenleg Japánban. Az első 1613-ban találták fel s egész 1869-ig csak kézi munkával dolgoztak benne. Újban a kormány 334,570 yent adott ki gépekre, de azért 10 év alatt 240,126 yen veszteség van. A bányákban 1080 ember dolgozik, köztük 120 nő.

* **A jövedelmi adót** Angliában most egy font sterling után ismét hat pennyre tették. Ez adót Peel Róbert hozta be 1842-ben s akkor 7 penny volt. Legmagasabb (1 shilling 4 penny) a balkáni hadjárat alatt volt s azóta is sokszor változott. Most negyedszer állapították meg hat pennyben. 1874—6 közt már két penny is volt. Meggyőzendő, hogy ez adót csak azok fizetik, kiknek 1500 forintnál több jövedelmük van.

* **Hadsereg-féreg** rontott Long Island vidékére és óriási pusztításokat viz végbe, a szó szoros értelmében egészen tönkretétvén a növényeket. Ez új rettenetes rovarok neve onnan ered, hogy egészen katonai rendben vonulnak mindenütt s még midőn a növényeket megtámadják is, mindenik egy galyat vesz át tulajdonul s a másét nem is érinti. Megszent fíval lehetett csak őket elpusztítani, de nem lehetetlen, hogy a jövő évben még nagyobb számban jelennek meg.

* **Elűnt hegy.** A San-Luis de Potosiban Mexiko államban megjelenő «Union Demokratica» című lap rendkívüli természetűről tesz jelentést. San-Catarina tanya közelében az ottani lakosokat borzasztó robaj riasztotta föl, mely olyan volt mint hosszasan tartó erős ézengés. Arrafelé indultak, honnét a hang érkezett s azt látták, hogy egy elég nagy hegy egyszerre eltűnt. Ez eltűnés vagyis elűnyedés kevés másodperc múlva volt, a mely helyén egy 300 lábnyi mélység támadt; a mélység hossza 650, szélessége 490 lábnyi. Eleinte nem lehetett a mélységet megközelíteni, mert a föjtő por majd megfuzott azokat, kik ezt tenni megkísérelték s e por minden favelet ellepelt, akár csak h s eset volt. A hegyet földrengés súlyosította el.

A Mátrán keresztül.

Füredi kirándulás-féle.

A ki egész esztendőn át nyakig lakott a tintatartóban s minden testgyakorlata abból állt, hogy az írőpapír fölé hajolva út: attól igazán nem mindennapi bátorság ráihattani az athléták babérait s elképzelni, hogy ő tán még nagyobb, mint a ki az utat Londonból Budapestig gyalogolva tette meg, vagy a ki legközelebb fogja átúszni a Balatont.

De hát az irigység nem mindig kéri: quid valeant humeri? s így történt, hogy e nemes emberi tulajdonság ösztökélte, elhatározta, hogy teszünk egy turista-kirándulást, melynek két kelleke legyen: pro primo, el lehessen dicsőíteni vele, — pro secundo, még se kerüljön valami nagy fáradságba.

Tehát Parádára, Gyöngyösnek kerülve s onnan a Mátrán keresztül gyalog. Ez lesz a jó. Fővárosi embertől, ahhoz még afféle tintaféregtől ez is elég hősies elhatározás.

Elindultunk. Ezt a többes számot ne tessék majestetikus pluralisnak venni, melylyel az írók azért élnek, hogy az auktoritásukat neveljék, — hanem egyszerűen úgy, hogy ketten voltunk a nagy vállalathoz: én, elszánt újságíró, és egy vállalkozó barátom, a ki véletlenül doktor, a mi rám nézve is, rá nézve is előny: rám nézve azért, hogy praesente medico nihil nocet, az ember tehát bizvást megköczkázthat egy kis hegy-mászást is, majd vág az orvos eret, ha környéken talál a guta, — ő rá nézve pedig azért, mert patiensai a harmadik emeletben őt már némileg hozzá trairították a kapaszkodóhoz.

Déli felé volt, mikor elindultunk Gyöngyösről, egyenest a Mátrának. Tudvalevőleg forró nyári napon a déli órák a legalkalmasabbak erőfeszítő vállalkozásra. Pörkölt a nap kegyetlenül s az én doktorom kalapja mellett már a szédelgessel ha áros hauserrel tanuskodott a thermometer. Seholy egy kis szellő, seholy egy kis árnyék s én már kételkedni kezdtem annak valószínűsége fölött, hogy az erdő szelét elérhessük — nyersen. E szorongatott állapotomban csak az vigasztalt, hogy itt meg előttünk egy magas szál sugar palóczelegény, mind a két vállá telerakva a mi podgyászuunkkal s oly ruganyosan lépdel magas sarku, hegyes orru csizmaival, mintha gyerekjáték lenne neki ezt a Mátrát átugrani. Még fűtőrészt is a teher alatt s nagy respektussal látszott viseltetni a mi előkelő szuszogásunk és izzadásunk iránt, azt gondolván, hogy az nem lehet más, mint irtó tempó, főm pesti uraságok privilégiuma. Még a kabátunkat, mellényünket is lekérte rólunk, s kész lett volna rá, hogy tetőjébe még valamelyikünket fölvegyen: «Hej sok nehéz borjut ezipeltem én Bosnyákországban ma két esztendője.»

Elérkeztünk végre a beni kápolnához. Itt már elkezdődtek a eszerek, de azok sokkal alantabb színvonalán álltak a helyzetnek, semhogy árnyékukba fogadhattak volna. Jó félórásig kellett kapaszkodnunk a forró verőfényben, mire elértek a lábus-erdőt. Felhagyott, omladozó malnok, kallók maradtak el mögöttünk, a mint becsavarodtunk a Mátrából eszöröge alárohán patak mentében. Ah, «a szép hűvös patak», melyről már a szoltár is beszél s melyre a szarvas és szarvatlan egyaránt kívánczik! Gyönyörű partie tárult elénk, a mohos kövek, a szép sudar bükkös erdő, enyhé árnyékával, a gyermekevelés, osztó igazság, és közigazgatás hatékony eszközeinek hajdan oly nevezetes szolgáltatója: a megyoróbokor és a somfacsereje, a balzsamos erdei lég, a puha virágos gyepen az illatos földi eper pírós bogóví, egy-egy ragaszkodó jellemű szederinda, az erdő titkos mélyén fűtőrésztől rigó: mindez bizonyára költői hangulatba ringatott volna bennünket, ha — egész idáig hozott volna s itt tett volna le a vasut. De azok után az előzmények után! A doktor ugyan biztatott, hogy sikerült már kiizzadnunk öt-hat font vizet, annyival tehát könnyebbek lettünk elindulásunk óta: én azonban esküt mertem volna rá tenni, hogy nehezebbek lettünk öt-hat méter-mászással.

S még csak most következett a kapaszkodó! Gyönyörű regényes helyek, mindenütt a patak mentében sziklakkal, barlangokkal, melyek egyikeben egy öreg remete lakik, a ki itt kincset őriz, több mint száz esztendő óta. A sugar palóczelegény is látta, még mielőtt a bosnyák had-

járatba ment, de az öregapja is látta hatvan év előtt. Már akkor is olyan hosszú fehér szakállá volt. Csak ritkán mutatkozik, bizonyos napokban, bizonyos embereknél; nagy, göresős fehér botja van hántott borókából, s csepűből van derekára sodorva a kötél... Ah istenem, mily szép lett volna a népfantázia tudermes alkotásaira figyelemmel hallgatni, s azokat kellő érzékkel méltányolni, a mint a legény komoly meggyőződéssel beszélt, fölemlítvén a zord zsványtanyát, az odvas fában lakó fehér leányt, a bagoly-lyukat, hova egy boszorkányt nyomtatnak le kövel... csak ez a hegy ne volna oly meredek, csak ez az ut ne lenne ily köves és csak az a hőmérő ne mutatna 30 Reaumur-fokot ott a doktor kalapján!

Haladtunk újra vagy másfélórát, mindig föléle a hegynek. Borzasztó mérges voltam a doktorra: láttam, hogy alig huzza már a lábát maga után s még se mondja, hogy talán meg is pihenhetnék egy kicsit? Azt várja tán, én mondom? De azt nem eri meg! Ha ugy kalapja is a fejemben az agyvelő, én nem vallom be szegyzenszém, hogy elfáradtam. Még ha tudnám, hogy aztán ő is be fogja vallani! De teszi magát az úrnynak, mintha föl se venné. Hát jó! tegyük magunkat mi is. (Ez már aztán pluralis majesteticus.)

Egyszer hátrafordul a legény s azt mondja: «No még egy darab, aztán elérjük a — felejtjét!» Majd hanyatt estem, úgy fejbe ütött ezzel a szóval. Fele utját! Hát még többet kell szenvedni, mint a mennyit már szenvedtünk? Hiszen már ennyi fáradsággal is megérdemeltük, hogy nekünk adják a paradí forrást. Ha en ezt tudtam volna! Hja, most már egyre megy: fele utban már nem igen mondható mentőgondolatnak, ha eszünkbe jut, hogy — hátha visszatérnénk. Azért hát csak előre: lássuk a másik felét, — az egyiket már ugy is tudjuk, hogy milyen.

Tágas, irtott helyre értünk. Seholy egy magfa, mely árnyékot vessen. A kivágtott erdő helyén buja hegyi növényzet virul, mely fölött pillangók tarka raja csapong. A hőség irtóztat. Milyen jó ilyenkor, ha mivel az ember s tudja, hogy hasonló alkalomnál mi a szokás az orient és az occidensben. Szekendőinkből turbánt csavartunk a fejünkre, már a micsodást, mint az arabiai beduin, az esernyőket meg kifeszítettük, mint a burkus schulmeister.

Igy értünk el aztán a kelet és nyugat civilizációjának védelme alatt egy hegyenyereg, melyről egyike nyilik a legszebb kilátásoknak az országban. Körülöttünk egymásra torlott hegyek, haragoszöld dombor homlokaikkal, valamennyi fölött a «Kékes» büszke kupolája, a Mátra legmagasabb orma, mely még akkor is, ha a többi hegy ott körülötte a verőfény aranyos zöldjében uszik, átlátszó sötéték fátvállal látszik takarva. Arisztokrata a hegyek között, valódi kékvér. A hegyek közül messzire kilátni a hevesi síkra, melyen most arnyalások tengere hullámszik s a városok, falvak, tornyaikkal, néhol magas gyárményekkel a párazatos lenge légtelen lebegni látszanak az arany tengeren, mint horgonyt vetett galyák. Balra a távolban ködbe vész a Mátra egy kinyúló karja, a kupos egri hegygyel, mely odanyújtja vállát pihenőre a reá boruló fehér felhőboglyának. Olyan innen, mintha tűzőkád lenne, mely pipázik.

Egy pillanatra még azt is elfeledtük, hogy hiszen mi oly halálosan ki vagyunk fáradva, hogy igazság szerint észre se volna szabad vennünk, milyen szép a világ. Egész elfoglalt a látvány és az a gondolat, hogy itt vagyunk a Mátrában, ebben a legmagyarabb hegységben, hajdan királyok kedvez vadászútján, abban a rengetegben, mely romantikájával annyira tudott hatni a képzeletre, hogy egy gróf Keglevich Miklós még nem is oly régen odahagyta kényelmes kastélyait, terjedelmes birtokai gondját és élvezeteit, felöltözött lobogós gatyába, borjuszajt ingbe, eperitkyés dolmányt, ezíra szűrt akasztott a nyakába, dupla csövű puskát a vállára s széles övébe pisztolyokat dugván, — ide jött bokor alatt, csermely mellett hálni, patogó tűz mellett szalonát pirítani, parancsolni tizenkét elszánt fegyveres legénynek, s lenni erdők királyának, vármegye veszedelmének, haramiavezérnek s meg nem unni ezt az olyan tilos, és mégis oly szabad mesterséget négy álló esztendőig. Ez volt aztán a sport! Rablóvezér uri passzióból! Az igaz, hogy kellett aztán másik négy esztendő, a mig helyrefeztette,

a mi kár esett mások igazában általa és a mig az osztó igazság vak istennusnyóvat rávehette, hogy vak legyen hát igazán. Rá ment a fele birtok, — no de a megmaradt másik fele is elég lett volna három német fejedelemségnek.

S mind ez észbe jut az embernek, mikor így körültekint a tündérszép tájon, a melyből a biztosított társadalmi rend és civilizáció, ugy látszik, kigyilkolt már minden hasonló költészetet.

No de ha magunk is nem akarunk bokor alatt hálni, talán moznánk. A palóczelegény fölvilágosít, hogy itt a fele ut, — eddig szakadatlanul föléle mentünk, ezentul szakadatlanul lefelé haladunk, ha ugyan nem akarunk ellátogatni a Kékes tetéjére, a mi innen legföljebb másfélóra — jó lábu embernek.

Hát csak menjünk fölé, ne bántsuk most a Kékest, várjuk meg, mig gösziklőt csinálnak az oldalába.

Gyönyörű bükkös részleteken vitt keresztül utunk. Még fiatal erdő, egy-egy szála derekát két arasszal átmarkolhatod, de koronája főm borul-össze tiz-tizenöt öl magasban, rezgő zöld baldachinján szürve át a napot. Az erdő csendes, mintha kihalt volna, a madár is megpillent valahol a rekkenő melegben, csak egy-egy zöld gyík surran el néha a zizegő száraz levelek közt. Azon a kis gyíkon kívül, mintha csak mi három volnánk élők az egész erdőben. Csak valami üveges tótot látnánk legalább, hiszen erre járnak a paradí hutából.

— De jó uram, nem jár az ilyenkor, a kinek esze van, — felel vissza a legény, a kinek ugy látszik, az «excelsior!» a jelszava, s ugy találja, hogy lefelé menni sokkal kegyetlenebb mulatság, mint föléle.

Magunk is igazat adunk neki csakhamar. A láb támaszkodó izmai sokalni kezdik a dolgot s az ember azon veszi magát észre, hogy már a térdével is bokázik. Hová a pokolfenekébe dugták azt a Parádót? Nem lehetne oda valami módon — leszakozni?

Végre előcsillan a fák mögöl valami fehér. No az a «Csevice» — mondja a vezető s mi olyatén folházkodással adunk halát a gondviselésnek, minő Kolumbusz kebléből fakadhatott, mikor megpillantotta San-Salvador partját.

A gyönyörű telep lassankint kibontakozott előttünk. Ott állt az U alakra épített nagy fejér fürdőház emeletes középépületével és két szárnyával, körülkarolva a szép virágos udvart, melyet óriási sugar-jegenyek ritka sora szegélyez. Haj, mennyit tudnának e jegegyek beszélni elmúlt szép időkről, s a magyar társasélet ma már kiveszett tipikus alakjairól! Négyes-ötös fogatu irtó hintők gördültek föl hajdan erre az udvarra, csengevő-bongva, ostopattogással, tiz-husz, negyven-ötven egymásután. Hat vármegye gazdag ura adott itt egymásnak találkozó s volt itt aztán élet, a melyet nem látott a világ! Mind, a ki híres volt szilaj lovairól, jeles agaráról, szép szeretőről vagy feleségéről, éjjel-nappal nyitva álló, vendégmarasztaló tágas kastélyáról, minden vitéz ivó, és a «csöndes» mestere, híres párbajvivő, nagy vadász, farsadhatatlan táncos s a gavalléros nemzeti egyéb virtusok valamelyikében elismert celebritás, — ide gyűlt a Csevicehez ugy aratás után s vig muzsika-szótól, harsogó danától és pohárcsengéstől viszhangzott a Mátra. Ne is keveredett volna közéjük idegen, ha nem akart eszuli járni. Elcsigázták a sport mindenféle nemeiben, halálra rémítették hajmeresztő bravour-stílijeikkal, leittatták, elnyerték a pénzt, — s ha nem akart állni a kötelnek, kinezték a magok köréből. Éjjel-nappal folyt itt a vigasság hetekig. A Mátra hegyei elzárták őket a világtól s tőlük a világot, nem háborgatta senki, sem ők senkit, voltak egymagukra külön világ, szabad, szilaj, zajos, örökké zsiabongó, soha nem pihenő.

E külön kis köztársaságnak ma már csak egy hőroza él, az öreg Reesky Bandi: valamely kis falu elvonult zúgában elmerengve a multak emléken és elbuslakodva, hogy mi lett a világból!

De maga a Csevice-fürdő is sem az már. A ki volt. Hol a zaj belőle, hol az életpezsgés! Néma, mintha kihalt volna. Maga a tekintélyes fürdőház is olyan, mint egy tisztas kolostor, melyet valamely kegyes alapító emelt itt a csendes szemlélődésnek, olyanok számára, kik megunták a világot zajával, hivalgásával.

A fürdőház előtti udvar terraszától lejtő-

sen ereszkedik alá a part, beárnyékolva hatalmas hársfák lombjaitól, melyek ép most vannak teljes virágzásukban, messzire terjesztve a gyógyító balsamos illatot. Hársfasorok között vezet a szépen kavicsot ut a forrásig, honnan a híres paradízi víz meg, szét világga. Oszlopos földel borítja a kis riasót, melyen belül lépcső vezet le egy kőbe falazott vasajtóig. Ez a vasajtó őrzí a forrást, mint valameli földalatti kincset. Valóban az 700,000 palackot küldenek szét belőle minden évben, el egész New-Yorkig, hol drága pénzen fizetik minden cseppjét. Egész napon át meritenek belőle, úgy hogy estére már kiapadnak látszik s várni kell reggelig, míg újra megtelek.

El lehet képzelni, mily mohósággal álltunk neki a gyöngyöző víznek, mi hősegtől, szomjúságtól eltikkadt turisták. A hűvös, bizsergő ital finom ködpárat vont a pohár falára s csábítóan kívánczokt épéd ajkaink felé. A vizmért hajdu már felténi kezdte a kutat, hogy kiürítjük a száraz fenéki. No de maradt még benne — egy kevés.

Ah, mily jól fog most esni a pihenés! Pihenés? Hát a Széchenyi-hegyet nem nézzük meg, melyről oly szép kilátás esik a körülfekvő hegyekre? De nem ám! Hát az üvegútját? Csak öt-percznyire van, s innen fűrdői emléket szokás vinni az ismerősöknek. Eh, majd ha kinyugodtunk magunkat. Akármint mondasz is, doktor, én nem mozdulok két hétig innen s csak akkor kezdem meg a kirándulásokat szerte az oká, de akármint tapasztalhatja, hogy az egészségügyi szempontok iránt föltünőbben szentelnek tudunk maradni, mint akármint egyéb iránt.

Budapest fekvése oly szerencsés, természeti adományai oly számosak, hogy a mi Grác a nyugdíjas katonatiszteknek, az lehetne Budapest a világ epikurjainak és élvezőinek.

A budapesti por és sár, melyről már könyvet is irtak, azonnal szemébe tünik az érkező idegennek és elijed tőle, megszökik, mielőtt tája szépségét s egyéb kellemeit megismerne. No hát a por és sár — annak eltávolítása egy kis költségbe kerülne. Ennek különféle módjait ajánlgatják azok, a kik magukat e tekintetben szakértőknek tartják. Ezek közé tartozik a fővárosnak félmérföldnyi széles erdő-övvel való körülvétele, hogy föltartóztassa az alföldi Sahara repülő homokját. Persze, hogy ez szép is, hasznos is lenne, mert hiszen a fűhomok, melyben ma semmi sem terem, akkor meg lenne fogva, és az erdő rendes forgásban (turnus) vágatva, szép jövedelmet hajtana, s idővel gazdagot fizetne vissza a beleje fektetett csekély összegre. Hanem hát mindez mégis csak — pénzbe kerülne, és az egyszeri szolgabíró azt mondta az utaink rosszassága fölött bámuló angolnak: jó ez ingyen!

De ha már elmulasztjuk azt, a mi pénz kóstál, holott pedig hasznos és üdvösséges, hát ebből nem logice következik-e, hogy megcsináljuk azt, a mi ugyan szintén pénzbe kerül, de aztán — haszontalan, sőt egyenesen ártalmas is?

Ime itt vannak közkertjeink, mulatóhelyeink: városliget, Orczy-kert, füvészkert. Gyönyörű kedves helyek. Igazán alkalmasak szerelmi légyottokra, idylli mulatozásokra. Azaz hogy alkalmasak volna nekünk fekvésük s lombdús diszitményeiknél fogva — sőt, a mi a bennük találtató tavakat illeti, hát ezek is igen oda illenek — hisz a tó egy szép tájéknak az, a mi egy diszteremnek a nagy tükör. Csak aztán igazán tavak is volnának, ne mindannyi egy-egy — mocsár, melynek egészségtelen kipárolgása mint egy «memento mori» vegyül a lombok, virágok illatába, s az utcai por elől menekülő fővárosi embert gondolkodóba ejti, vajon üde levegőt keresve, nem cserélt-e eben gubát, vagy meg annál is rosszabbat?

Városliget, Orczy-kert, füvészkert — oly közel vannak, oly könnyen, hamar oda lehet jutni; és ez hatalmas, szinte döntő szempont a főváros lakosságának foglalkozó — tehát 3/10-ed része előtt. Van például 3—4 órai szabad ideje. Ezt mi jó lenne egy kissé tisztább lég szivására, szemének az unott kifalakt helyett üde lombokon való legeltetésére használni! Hát bien, kimegy valamelyik helyre egy fél, haza jön másik fél óra alatt; marad neki tiszta lég szivására két órája. Igen ám, de mindenütt egy-egy zöld köpenyeg, egy óriási tál épéhez hasonló bűzhöd mocsárral találkozik! A mit a réven bevett, a vámon kiadta. A mennyivel itt a növényzet járulna a lég üdéséhez, azt a mocsár kiszívja egésze annyival — vagy tán még nagyobb mérvben elrontotta!

El innen el! De hová? A Svábhegyre? Ah, az már felesleges egy pont. Tiszta levegő, pompás kilátás! Hja, de mire kiért, azonnal csak indul

nagyobb, mint egyéb európai sokkal népesebb városokban.

Az egyedüli hely, a hol a főváros lakója friss egészséges levegőt kaphat közelben, a Margitsziget. Az már való, hogy ily felesleges, szinte tündérinek mondható helylyel kevés világáros dícselkedhetik. De ez az alantibb rétegnek nagyon is elegáns és drága. Nagy szerencse, hogy ilyen is van egy, a módosabb, finomabb közönség számára; de a nagy tömegnek, a közönségesebb, alantibb rétegnek, a kiben hemperegni, fesztelen mulatni szeret, és pedig olcsón vagy épen ingyen, nem alkalmas.

A főváros lakossága közül alig egy századrészek áll módjában a nyári hónapok alatt hűvös fenyvesek, havasok aljába vonulni; a többi 3—400 ezer ember is megérdemelné, hogy számára egészséges levegőjü kirándulási helyekről gondoskodjunk.

Vajda János.

A párisi ünnepélyességek.

A napokban lesz egy évtizede, hogy a közvélemény már-már haldokolni vélte a francia nemzetet s e rövid idő alatt annyi új s meglepő eseményt hallunk ez országból, hogy szinte kénytelenek vagyunk elhinni, hogy e nép most erősebb, hatalmasabb és nagyobb, mint valaha volt. S magok a francziák is ezt látszanak érezni. A legközelebbi napokban Párisban lefolyt ünnepélyek, melyeket közvetlenül az általános amnesztia előzött meg, sokkal fényesebbek voltak, mint valaha, s ifjú hévtől és tetterőtől duzzadó nép életnyilatkozatául tüntek föl.

A francziák régebben aug. 15-ét ünnepelték meg, mint Napoleon napját. Most, a köztársaság napjaiban új nemzeti ünnepet alkottak, július 14-ét, mely az első nagy köztársaság születésére, a Bastillenak 1789-ben történt bevetelére emlékeztetett. Sokszor megünnepelték már Párisban e napot s különösen a császárság idejében nem egyszer nyugtalanította a hatalom birtokosait; de valóban nemzeti ünnepélyé ez év tette, ama tüntetésekkel, minőket csak a francziák közmondásossá lett izlése és leleményessége tudott létrehozni.

A legelső jelentékeny eszme volt, hogy az ünnepélyt nem kötötték helyhez. Az óriási város minden részében külön-külön ünnepélyeket és látványosságokat rendeztek s nem volt a fővárosnak egyetlen zuga sem, mely legalább lobogók s fényes kivilágítás által ünnepélyes szint ne mutatott volna. Az utcák és terek lámpáit csinosan készített sokszínű fénygyűrűkkel kötik össze, mesterségesen s csak az alkalomra készített vékony légszeszesöveken száz és száz üveg tulipán és gömb van alkalmazva s a levegőből tüzeső hull alá, nappalá tevén az éjt. A szökőkutak mindenütt mesés fényben ragyognak, a középületek úgy vannak kivilágítva, hogy körvonalaik távolból is láthatók legyenek s mindenek fölött minden tér és utca tömve van zsiabongó néptömeggel, mely a nagy nap emlékére — s csakis e napért — nemzeti színű öltözetet és phrygiai sapkát visel. S hogy még nagyobb legyen a meglepetés, a millió lángot egy pillanat alatt gyújtották meg. Hogy a nép szegény részének is meglegyen öröme, ezer és ezer munkás végezte e munkát mesés pontossággal.

A «Köztársaság tere», melyet képzünk ábrázol, e tündéres ünnepély alkalmából az által lett nevezetessé, hogy itt állították fel a Maurice által készített óriási szobrot, mely a köztársaságot jelképezi. Tizenkét toronyalakú diszálvány vette körül, melyeken ezer lobogó lengett, mellette a szabadság, igazság s béke allegorikus alakjával. Mindenütt, merre nézünk, még a templomokon is ott van a francia köztársaságot (Republique Française) jelző R. F. betű villanyfény által megvilágítva. A virággyakat és szobrokat megfestik a sokszínű bengáliai tűzek s a disztitűl szolgáló madarak csakhogy szárnyra nem kelnek a vakító fény láttára.

A nemzeti ünnepély napján osztották ki a katonák által a köztársaság új díszes lobogóit, s ez alkalomra a katonaság képviselői az ország minden részéből megjelentek. De ott voltak ezenkívül a vidék önkényes képviselői is az ország minden részéből, ott voltak a munkások, kik a köztársaság elterjesztésére s Marsellaise lelked dalolásával adtak zápos kifejezést érzelmeiknek, míg szelidebb kedélyű társaik a tómerdek

népmulatságokban vettek részt vagy legalább nyílttérre kezdtek táncolni. Csak az arisztokrata-negyed, a Faubourg St. Germain volt meglehetősen néma és csendes, tüntetőleg adván kifejezést a «paraszt köztársaság» iránt tanúsított idegenkedésének.

S a mi a legnagyobb szerű volt az ünnepélyben, az a rend megörözése. A katonák szabadságot kaptak, rendőroket sehol sem lehetett látni s mégis a hevesvéri francia nép e ritka élénk ünnepélyen semminemű zavar sem történt s az utcákon még részeg embereket sem lehetett látni. Közel három millió ember között, kik e tüntetésekben résztvettek, nem volt egy, ki a nemzeti ünnep méltóságát föl ne érezte s annak fényét előmozdítani ne törekedett volna. Az ily nemzet, mely mulatságaiban is magasztos tud lenni, eléggé bebizonyítja a világ előtt életképességét s a köztársasági kormányforma állandóságát.

Még néhány szó a budapesti közép-időről.

A «Vasárnapi Ujság» június 27-iki számában dr. Hoitsy Pál úrtól «A budapesti közép-időről» cím alatt jelent meg egy cikk, melyben a többek közt azt is előadja, miképen határozzák meg a budai reáliskolában a budapesti közép-időt, a mely szerint a fővárosi toronyórák járnak és az egész magyar birodalom területén a vasuti vonatok indulnak. Alulírott, a nevezett reáliskolán a physika tanára, nem mint közvetlenül érdekel — az időjelzést nem ő maga, hanem egyik kollegája végzi, — hanem csak mint szakértő, kinek szeme előtt történnek amaz időjelzések, csupán az igazság érdekében szólal fel a fennevezett cikkben foglalt, az igazságnak meg nem felelő néhány állítás ellen.

A nevezett cikkben különösen két hely van, mely a budai reáliskolán hosszú évek során át történő időmeghatározások értékét erősen kétségbevonja. Az első közvetlenül az időmeghatározásra vonatkozik, a másik a középdel időpontjának jelzésére.

Az elsőre nézve cikkirő ur a budai reáliskola embereinek azt a — hogy is nevezem hamarjában — *naiv* eljárását imputálja, hogy egy csillagászati órát egykoron — nem képzelhetem ugyan mi módon gondolja cikkirő ur — pontosan beigazították, és hogy e szerint most 15 éven keresztül adják a déli jelet, és hozzáteszi, hogy ez az óra, noha megengedi, hogy igen jó, sőt «nemileg kitünő», most már 4—5 perczel is hamisan mutathat. Bizony, mutathatna ez már egy órával is hamisan, ha annyit ideig igazítás nélkül járt volna. — A budai reáliskolának van két csillagászati órája, melyek mindketten a gellérthegyi volt csillagásztoronyból származnak. Az egyik Reichenbach mester kezéből származó mű, és azon csillagászati eszközök sorába tartozik, melyeket Pasquich a gellérthegyi csillagfényelő intézet első felszerelésére Münchenben készítették, a másik Rauschmann József budai óraművésznek 1819-ből származó műve, Rosconi Károly ur nagylelkű adományából jutott a reáliskola birtokába. Ez a két óra *csillagidő* szerint jár és a középdel meghatározására közvetlenül nem is alkalmaztatik. Erre a célra szolgál egy harmadik, középnapidő szerint járó, közönséges fainzával ellátott Löffler-féle óra, csakhogy mellette még más eszköz áll, melynek segítségével még az a közönséges óra is teljesen megfelel a célznak. A Reichenbach- és a Löffler-féle órák közt — közvetlenül a ház déli főfalára épített kópillér — áll egy átmeneti eszköz (*passage-eső*), melyet az, ki cikkirő urat a nálunk történt időmeghatározás módjáról tudósította, nyilván nem látott, — lévén az rendszeren vaszonnal befödve; mert különben nem érthető, hogy érthette volna a budai reáliskolát az a vád, hogy az időmeghatározást csupán az óra segítségével végezi, holott az óra mellett még a mohamedán meszetekben is legalább *gnomont* használnak e célra.

A *passage-esővel* határozzatik meg, valahányszor az időjárás csak megengedi, a valószínűs déli, és ebből az időegyenlet hozzáadásával vagy kivonásával a közép- vagy polgári időszámítás szerint való dél. A *passage-eső* helyzetének biztosítására, illetőleg ellenőrzésére

van a várnak — a délkelet irányába eső — egyik házán (a gr. Bathyányi-féle házban) egy erre a célra szolgáló vasrács, mely szokott módon, mint «mire» szolgál.

Cikkirő ur e szerint teljesen megnyughatik abban a módban, a mely szerint a budai reáliskolán a budapesti közép-időt meghatározzák. Ely pontosággal történik ez, a mint a fent érintetem két cél megkívánja. Nem történik oly pontosággal mint egy erre a célra épült és felszerelt csillagászati figyelő intézetben, de az nem volt soha és nem is lehetett soha a budai reáliskola célja, midőn ezen intézetet boldogult b. Eötvös József ineniciálása folytán dr. Schenzl Guido, az intézet akkori igazgatója az időjelzést Buda városa számára megkezdte. Nem oly pontosak azok a megfigyelések, mint az csillagászati alpmérések kivitelére szükséges volna; ily pontos időmeghatározást — hogy többet ne említek — már a meridianjelnek a *passage-esőtől* való kis távolsága is meghiusitana. De azért ez a meghatározás zseb- és toronyórák, valamint a vasuti órák igazítására teljesen elégséges. Nagyobb pontoságot az időmeghatározásban kifejténi, mint a mennyt a rendelkezésre levő óra megörözhet s ennél fogva vissza is adhat, merőben haszontalan igyekezet.

A másik kifogásolt eljárás a déli időnek jelzése maga. Ezt cikkirő ur akképen látszik képzelni, hogy az ezzel megbízott egyen az erkélyre lép, ha az óra tizenkettőt mutat és pisztolyát elsüti. Tényleg másképen történik az időjelzés. A szolgáló jeladásra való készület ravaszát megrántó zsinórt kezébe tartva az óra előtt áll, a napfényes nyomon javított óraidőt lesve és másodperczeket olvasva, a kellő pillanatban megrántja a zsinórt, mire az erkélyen levő jeladó elsül. Könnyen belátható, hogy e módon — ha nagyon sokat engedünk — legfeljebb egy fél másodpercznyi hiba fordulhat elő, a mi toronyóra igazítására túlságosan pontos. — A mi az akusztikai jel értékét optikai jellel összehasonlítja illeti, az utóbbi ott, a hol a jelet nagy távolságra lesik, mindenesetre elsőbbséget érdemel, minthogy a hangzó jel a jeladás helyéről 330 méternyire egy teljes másodperczel, kétszer 330 méternyire két másodperczel elkésve hallatszik. A budai reáliskola azonban eredetileg csak a saját budai környéke számára adta a jelet; a távolabb eső városrészekben úgy sem hallatszik. Ez az időjelzési mód különben még mindig pontosabb, mint a prági, hol zászlót visznek körül a csillagásztorony erkélyének négy sarkára és ezzel a város felé integetnek (legalább néhány évvel ezelőtt még ez volt a módja), vagy mint az a déli jel, mely a bécsi csillagásztorony harangjel által adatott.

Nem szenvedhet kétséget, hogy egy 6000 □ mérföldnyi birodalomra nézve méltó dolog lenne, ha fővárosban egy teljesen és a tudomány mai igényeinek megfelelően berendezett csillagászati intézet, többi agendái mellett, még a helyi időnek gondozását is végezné, vagy, minthogy ez a kívánás egyelőre nem teljesíthető, ha ugyanazt a feladatot addig is az új polytechnikum tervezett observatorium átvállalná. Azt hiszem azonban, hogy a budai reáliskola, mely annyi éven keresztül gondoskodott arról, hogy a fővárosi toronyórák helyesen járjanak és mely lehetségessé teszi, hogy vasutaink nem bécsi, hanem az ország középpontjában fekvő főváros ideje szerint járassanak kelhessenek, azt hiszem, hogy ez az intézet inkább elismérésre, mint gancsolásra tarthat igényt, különösen ha tekintetbe vesszük, hogy a fennevezett cikkben felhozott kifogások helytelen információzión alapszanak, miről mindenki, kinek az ut a budai reáliskolába nincs terhére, könnyű szerez meggyőződhetik.

Budapest, 1880. július 15.

Heller Ágost.

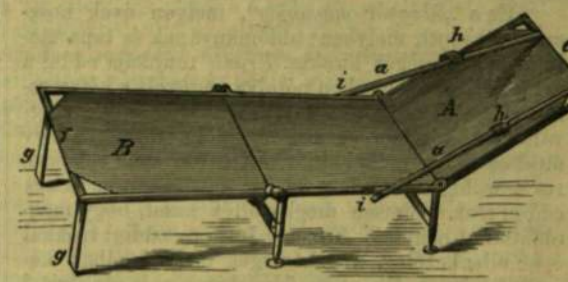
Irodalom és művészet.

Csengery emlékiratai. Csengery hátrahagyott naplójegyzeteiről vagy emlékiratairól többféle hír járta be a lapokat. A család ezek következtében kijelenti, hogy Csengery nem vezetett naplót, csak emlékiratokat irt a fontosabb eseményekről s ez emlékiratokban nincs semmi, a mi azoknak rögtöni és teljes közlését akadályozná, a minthogy a család gondoskodik arról, hogy azok mielőbb sajtó alá bocsátassanak.

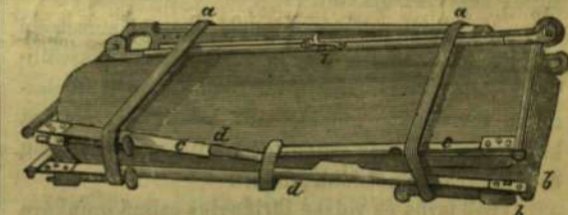
Sárogy Gyula összes művei. Egyik jónemű költőnk s forradalmi költészetünk népszerű képviselőjének Sárogy Gyulának három kötetre terjedő műveire hirdet előfizetést Aigner Lajos. A kötetek így lesznek besztva: I. «Arany Trombita», «Fátyolozott Trombita» és egyéb hazafias költeményei, köztük számos eddig kiadatlan. II. Vegyes tartalmú költeményei, köztük a «Két művész» című költői beszély és számos egyéb oly vers, mely az 1858-ik kiadásban nem foglaltatik. III. «Aristodém» című olaszból fordított verses drámája, humorisztikus fölövalása az öt érzékről, levelei és végül terjedelmes életrajza. Előfizetési ára a három kötetnek (egy-egy 16—18 fr) csinos költsébe és a szerző ténymatru arczképevel 6 frt, melynek fele az aláíráskor, másik fele pedig az első kötet átvételkor lefizetendő. Az első kötet az őz elején fog szétküldetni.

Bem-album. Bem tábornoknak életben levő és mostoha sorsba jutott két nővére segélyezésére Kerekes Sámuel, a «Maros-Vidék» szerkesztője, «Bem-albumot» fog szerkeszteni, mely 8—12 iv terjedelmével a szobor-leleplezési ünnepély alkalmával fog megjelenni. Az összes tiszta jövedelem Bem nővérei fölszólására fordítatik. A begyűlt adományok közvetlen kézbesítését gróf Piater, Svájcban lakó lengyel emigráns vállalta magára. Egyszerű album ára 1 frt, képekkel ellátottaké 2 frt. Az előfizetési pénzek Maros-Vásárhelyre küldendők Kerekes Sámuelhez.

hosszu, 20 cm. széles és 7 cm. magas. Minden lába, szerkezeti része külön behajlítható, a nélkül, hogy csak egy darabját is ki kellene venni, s szállításhoz attól tartani, hogy egyik vagy másik részét elfelejtjük. Alja erős vászonnól van készítve (B), mely a két végén kapcsos szíjak által van az ágyhoz oda erősítve (F). A fekhelyül szolgáló középső darab mellett

van az A-val jelölt, szintén vászonnól készült fej-támla, mely két rudacska (a, a) által feltámasztható, s úgy van megerősítve (i), hogy összerakással előre hajlítható, de fekvésnél hátra nem csuszhat. Magok a lábak (g, g) is így vannak szerkesztve, hogy alá csukhatók az összerakásnál, a nélkül, hogy rajta fekvésnél kicsuszhatnának. Másik ábránkon, mely az összerakott ágyat tünteti elő, a lábak b, b, -vel

vannak jelölve, míg a, a az összetartó szíjak, c, c a keresztrudak, melyek a lábakat összetartják, és oly módon peckelhetők ki, hogy az ágy lábai nem csuszhatnak ki. Erre a célra a d, d-nél látható gyűrűk szolgálhatnak. Igen alkalmas diván gyanánt is, valamint nagyon használhatónak bizonyult tengeri utazásoknál. Nagyan képes kárpótolni a függő ágyat, melynél nemcsak kényelmesebb, de jobb is.

Irodalom és művészet.

Csengery emlékiratai. Csengery hátrahagyott naplójegyzeteiről vagy emlékiratairól többféle hír járta be a lapokat. A család ezek következtében kijelenti, hogy Csengery nem vezetett naplót, csak emlékiratokat irt a fontosabb eseményekről s ez emlékiratokban nincs semmi, a mi azoknak rögtöni és teljes közlését akadályozná, a minthogy a család gondoskodik arról, hogy azok mielőbb sajtó alá bocsátassanak.

Sárogy Gyula összes művei. Egyik jónemű költőnk s forradalmi költészetünk népszerű képviselőjének Sárogy Gyulának három kötetre terjedő műveire hirdet előfizetést Aigner Lajos. A kötetek így lesznek besztva: I. «Arany Trombita», «Fátyolozott Trombita» és egyéb hazafias költeményei, köztük számos eddig kiadatlan. II. Vegyes tartalmú költeményei, köztük a «Két művész» című költői beszély és számos egyéb oly vers, mely az 1858-ik kiadásban nem foglaltatik. III. «Aristodém» című olaszból fordított verses drámája, humorisztikus fölövalása az öt érzékről, levelei és végül terjedelmes életrajza. Előfizetési ára a három kötetnek (egy-egy 16—18 fr) csinos költsébe és a szerző ténymatru arczképevel 6 frt, melynek fele az aláíráskor, másik fele pedig az első kötet átvételkor lefizetendő. Az első kötet az őz elején fog szétküldetni.

Bem-album. Bem tábornoknak életben levő és mostoha sorsba jutott két nővére segélyezésére Kerekes Sámuel, a «Maros-Vidék» szerkesztője, «Bem-albumot» fog szerkeszteni, mely 8—12 iv terjedelmével a szobor-leleplezési ünnepély alkalmával fog megjelenni. Az összes tiszta jövedelem Bem nővérei fölszólására fordítatik. A begyűlt adományok közvetlen kézbesítését gróf Piater, Svájcban lakó lengyel emigráns vállalta magára. Egyszerű album ára 1 frt, képekkel ellátottaké 2 frt. Az előfizetési pénzek Maros-Vásárhelyre küldendők Kerekes Sámuelhez.

Mulatóhelyeink a fővárosban.

Számadatilag kimutatott szomorú tény, hogy Budapest a világ egyik legegésztelenebb városa, melyben a halandóság majd kétszerte

